

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bakalářská práce

2024

Jakub Škobis

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Jak se měnila podpora populistických stran v době
pandemie covidu-19 v Evropské Unii**

Bakalářská práce

Autor práce: Jakub Škobis

Studijní program: Politologie a Mezinárodní vztahy

Vedoucí práce: Mgr. Jan Charvát, M.A., Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 3.7.2024

Jakub Škobis

Bibliografický záznam

ŠKOBIS, Jakub. *Jak se měnila podpora populistických stran v době pandemie covidu-19 v Evropské Unii*. Praha, 2024. 49 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Jan Charvát, M.A., Ph.D.

Rozsah práce: 64 047

Abstrakt

Práce se zabývá podporou veřejnosti populistických stran v době pandemie covidu-19. Hlavně se zaměřím na změny, které tato pandemie pro populistické strany přinesla. Pro pochopení práce jsem nejdříve vysvětlil nejdůležitější pojmy jako je populismus a akademické přístupy k němu, popsal průběh pandemie Covidu-19 ve čtyřech zvolených státech EU (Portugalsko, Francie, Slovinsko, Maďarsko) a představil historický vývoj populistických stran v daných zemích. Populistické strany byly nuceny se zaměřit na jiná témata, než která byla jejich prioritou doposud. Pandemie Covidu-19 přinesla totiž kromě spousty nevyřešených otázek ve zdravotnictví, také další problémy, převážně socioekonomické. To, jak se podařilo populistickým stranám získat nebo naopak ztratit podporu v momentě, kdy se museli adoptovat na nová témata, je hlavně analyzováno na výsledcích parlamentních voleb. Kde se zajímám nejen o celkový počet křesel, které oproti předešlým volbám získali nebo ztratili, ale i celkový počet voličů, které danou stranu volili, tedy jestli se populistickým stranám podařilo ve vypjatých chvílích přivést k volebním urnám více voličů. Do Evropské Unie patří 27 států, analyzovat všechny státy by bylo pro účely bakalářské práce příliš obsáhlé, proto jsem si vybral pouze čtyři státy, které se pro zkoumání nejvíce hodí načasováním parlamentních voleb. Tyto státy jsem si rozdělil do dvou makroregionů, tedy západní Evropu a střední Evropu. Tyto dva makroregiony posléze i porovnávám.

Abstract

This bachelor thesis examines the public support for populist parties during the covid-19 pandemic. It is focusing mainly on the changes that this pandemic brought about for populist parties. In order to understand the thesis, I first explain the most important concepts such as populism and academic approaches to it, described the course of pandemic in four selected EU countries (Portugal, France, Slovenia, Hungary) and presented the historical development of populist parties in these countries. Populist parties were forced to focus on different issues than what had been their priority so far. In fact, in addition to the many unresolved issues in the health sector, the covid-19 pandemic has also brought other problems, mostly socio-economic. How populist parties managed to gain or lose support when they had to adopt to new issues, is mainly analysed by the results of the parliamentary elections. Where I am interested not only in the total number of seats they gained or lost compared to the previous elections, but also in the total number of voters that voted for the

party in question, i.e. whether populist parties managed to bring more voters to the polls in tense moments. European Union consists 27 countries. Analysing every single country would be too extensive for the purposes of a bachelor thesis, therefore I have chosen only four countries that are best suited for examination by the timing of the parliamentary elections. I have divided these countries into two macro-regions, Western Europe and Central Europe. I then compare these two macro-regions.

Klíčová slova

Covid-19, pandemie, populismus, populistické politické strany, preference, předpisy, podpora veřejnosti

Keywords

Covid-19, pandemic, populism, populist political parties, preference, regulations, public support

Title/název práce

How support for populist parties changed during the covid-19 pandemic in European Union

Poděkování

Na tomto místě bych v první řadě rád poděkoval mému vedoucímu práce Mgr. Jan Charvát, M.A., Ph.D., za cenné rady a připomínky, které mi poskytl při psaní této práce.

Obsah

Úvod	8
1. Metodologie.....	9
2. Teoretická část.....	9
2.1 Populismus	9
2.1.1 Populismus jako komunikační strategie	10
2.1.2 Populismus jako thin ideologie	11
2.1.3 Populismus jako ideologie.....	12
2.1.4 Elity, lid a vůdce.....	12
2.1.5 Levicový Populismus	14
2.1.6 Pravicový Populismus	14
2.1.7 Novodobý evropský populismus	15
2.2 Pandemie covid-19	16
2.3 Historie populistických stran v EU.....	17
2.3.1 Populistické strany v Portugalsku	17
2.1.2 Populistické strany ve Francii	19
2.1.3 Populistické strany ve Slovinsku.....	20
2.1.4 Populistické strany v Maďarsku	22
3. Analýza volebních výsledků.....	25
3.1 analýza volebních výsledků v Portugalsku v roce 2019.....	25
3.1.1 Průzkumy veřejného mínění.....	27
3.1.2 analýza volebních výsledků v Portugalsku v roce 2022.....	30
3.2 analýza volebních výsledků ve Francii 2017.....	32
3.2.1 Macronova vláda	33
3.2.2 analýza volebních výsledků ve Francii 2022.....	35

3.3 analýza volebních výsledků na Slovinsku v roce 2018	36
3.2.1 Průzkumy veřejného mínění	38
3.3.2 Analýza volebních výsledků na Slovinsku 2022	40
3.4 analýza volebních výsledků v Maďarsku 2018	42
3.4.1 Průzkumy veřejného mínění	43
3.3.2 Analýza volebních výsledků v Maďarsku 2022	45
Závěr	47
Summary	49
Použitá literatura	51
Elektronické zdroje	55

Úvod

Populismus je v poslední době neustále opakované téma. Řada předních politologů, kteří se zabývají analýzou populismu jako je Cas Mudde, Ben Stanley nebo Jan-Werner Müller se shodují, že populismus je thin-ideology, která se snaží opírat o jednu z velkých ideologií jako je liberalismus, konzervatismus nebo socialismus. Zároveň populismus staví na jednu stranu zlou zkorumpovanou elitu a na stranu druhou čistý, prostý lid. Přičemž dle populismu by politika měla být obrazem vůle prostého lidu.¹

Populistické strany v poslední dekádě získaly na popularitě po celé Evropské Unii. Polarizující společnost, migrační krize i ekonomické problémy daly skvělé podmínky pro vzestup populistických stran. Tato bakalářská práce se zaměří na období během pandemie covidu-19. Konkrétně tato bakalářská práce zkoumá „jak se průběžně měnila volební podpora populistických stran v době pandemie covidu-19“. Jelikož je bakalářská práce kapacitně omezena rozhodl jsem se zaměřit pouze na čtyři státy. V teoretické části představím populistické strany z Portugalska, Francie, Slovinska a Maďarska, tedy země, které budu analyzovat. Zároveň vysvětlím všechny koncepty a pojmy, které se populismu týkají.

V praktické části budu vybrané politické strany analyzovat a zjišťovat, jestli si v krizi dokázaly vybudovat novou voličskou základnu a zvýšit své preference nebo naopak nová témata, které pandemie přinesla nedokázaly správně využít a jejich popularita klesla. Budu vycházet z výsledků parlamentních voleb před a po covidové pandemii. Pro co nejpřesnější analýzu si budu vypomáhat i průzkumy veřejného mínění, abych měl více dat. V práci zohledním nejen zda-li byla populistická strana ve vládě nebo opozici, ale i socioekonomickou vyspělost státu a jakou pozici měla strana a populismus dlouhodobě v zemi.

¹ Mudde, C., & Kaltwasser, C. R. (2013). *Populism*. Oxford University Press.

1. Metodologie

Bakalářská práce je založena na analýze jak primárních, tak sekundárních zdrojů. V teoretické části se jedná převážně o primární zdroje od autorů jako je Mudde², Havlík³ nebo Stanley⁴. V praktické části čerpám z výsledků voleb a průzkumů veřejného mínění. Obě části jsou doplněny zpravodajstvím, včetně internetových zdrojů. V práci usiluji o zastoupení anglických i českých zdrojů, kdy každý zdroj slouží k představení tématu nebo zodpovězení výzkumné otázky.

Cílem této analýzy je určit zda-li se zvýšila nebo snížila podpora populistických stran v době pandemie covidu-19 v zemích západoevropského makroregionu (Francie, Portugalsko) a střeoevropského makroregionu (Slovinsko, Maďarsko). Přímá podpora je zkoumána především analýzou volebních výsledků daných stran v parlamentních volbách před pandemií a krátce po pandemii. V práci se, ale zaměřuji i na reakce populistických stran na problémy způsobené pandemií covidu-19.

2. Teoretická část

2.1 Populismus

Pro pochopení celého problému mé bakalářské práce je důležité upřesnit si několik pojmů se kterými budu v průběhu celé práce pracovat. Evropská společnost se potýkala v poslední dekádě s migrační krizí nebo krizí životních nákladů a když udeřila krize spojená s pandemií covidu-19, tak se situace pouze zhoršila. Právě v dobách krize a nejistoty se rodí ideální podmínky, pro populistické strany, aby se dostaly na výsluní⁵.

Co je ale tedy populismus a populistické strany? V posledních dekádách velmi často používaný pojem, který se navíc velmi hojně rozšířil i mezi veřejnost. Jenže populismus se dá rozdělit na mnoho kategorií a učenci z odlišných míst a časů ho definují pochopitelně dost odlišně⁶. Z důvodů absence jedné ucelené definice, kterou by akceptovali všichni akademici se často setkáváme s tím, že populismus jednoho je

² Mudde, C., & Kaltwasser, C. R. (2017). *Populism: A very short introduction*. Oxford University Press.

³ Havlík, V., & Pinková, A. (2015). *Populist Political Parties in East-Central Europe* (Vol. 49). Masarykova univerzita.

⁴ Stanley, B. (2008). The thin ideology of populism. *Journal of political ideologies*

⁵ Béland, D. (2017). [Review of the book *What is Populism?*, by J.-W. Müller]. *Canadian Journal of Political Science*, 50(2), 633-634. <https://doi.org/10.1017/S0008423917000324>

⁶ Deiwiks, C. (2009). Populism. *Living Reviews in Democracy*, 1.

demokracií druhého a naopak⁷. Jedna z prvních politoložek, která vymezila strategie, jak se k populismu stavit byla v roce 1981 Margeret Canovanová⁸. Zajímavé je i východisko českých politologů Vlastimila Havlíka a Anety Pinkové. Ti se zaměřují na politické strany z hlediska jejich politické programu a strategie. Neposuzují, jak moc jsou strany populistické, či nikoliv, ale zda-li jsou celou dobu zcela účelně populistické. Tyto strany nazývají výlučné, zatímco nevýlučné populistické strany mají svůj určitý program, do kterého se jim daří komponovat populistické prvky⁹.

V dnešní době máme tři akademické přístupy k populismu. Dva chápou populismus jako ideologické a jeden jako komunikační strategii.

2.1.1 Populismus jako komunikační strategie

Jedná se o styl komunikace, kterým velmi často komunikují populistické strany bez ohledu na jejich ideologii. Populističtí politici nebo populistická hnutí se snaží apelovat na občany s cílem získat si jejich podporu. Obvyklé je při této komunikaci zpochybňování existujících institucí. Hlavní důraz je, ale kladem na rozdělovací narativ mezi „dobrým, obyčejným lidem“ a „zkorumpovanou elitou“. Populistické strany se v politickém boji snaží krátkou, ale zároveň srozumitelnou formou prezentovat témata, o kterých se domnívají, že u jejich potencionálních voličů vyvolají okamžitě emoce. Obvykle se populisté snaží „zabalit“ velmi složité téma do krátkého úderného hesla, které po přečtení vyvolá v lidech silnou emoci¹⁰.

Ve svých prohlášeních nabízí velmi snadná řešení velmi složitých problémů. Často si přitom vybírají témata, které mají minimální vliv na kvalitní chod státu nebo rozpočet. Populisté rádi mluví se svými potencionálními voliči na přímo. Vyhýbáním se tradičním médiím se snadno vyhnou nepříjemným dotazům a zpochybňováním čehokoliv, co prohlásí. K tomuto přímému kontaktu si populisté rádi volí sociální sítě jako je facebook nebo X (twitter)¹¹. Sociální sítě jsou skvělým nástrojem pro zvýšení povědomí o své

⁷ Müller, J.-W. (2016). *What is populism?* University of Pennsylvania Press.

⁸ Canovan, M. (1981). *Populism*. Harcourt Brace Jovanovich

⁹ Havlík, V., & Pinková, A. (2015). *Populist Political Parties in East-Central Europe* (Vol. 49). Masarykova univerzita.

¹⁰ Wirth, W., Esser, F., Wettstein, M., Engesser, S., Wirz, D., Schulz, A., ... & Schemer, C. (2016). The appeal of populist ideas, strategies and styles: A theoretical model and research design for analyzing populist political communication. *National Centre of Competence in Research (NCCR): Challenges to Democracy in the 21st Century*, 1-60.

¹¹ Engesser, S., Ernst, N., Esser, F., & Büchel, F. (2017). Populism and social media: How politicians spread a fragmented ideology. *Information, communication & society*, 20(8), 1109-1126.

agendě bez jakékoliv kritiky politických proti kandidátů.

Typickým pro populismus je zpochybňovat tradiční zavedené instituce a sami sebe prezentovat jako zástupce lidu. Tímto zpochybňováním důvěry v tradiční instituce se snaží zdůraznit potřebu změny. Populistické strany se staví do pozice outsidera, který se jako jediný odváží bojovat proti ustáleným elitám, bez ohledu na to, zda to jsou elity politické, ekonomické nebo třeba kulturní¹². Tímto vystavením se proti elitám polarizují společnost a snižují přirozenou diskusi o problémech.

2.1.2 Populismus jako thin ideologie

Jeden z hlavních přístupů k populismu je považovat ho za thin-centered ideologii. Jako jedna z prvních přišla s tímto pojetím Margaret Canovanová¹³. V tomto pojetí jsou veškerá typická témata populismu brána hodně povrchně a chybí přesné vyčlenění, co přesně je tedy populistická ideologie. Na Canovanovou navazuje Cas Mudde, který vidí populismus jako: „*Freedenovskou ideologii s tenkým jádrem*“¹⁴, čímž říká, že populismus se váže na větší ideologie jako je třeba liberalismus. Nejdůležitějším prvkem je útok na emoce potencionálních podporovatelů/voličů. Populistické strany hovoří o souboji lidu proti elitám a vysvětlují lidu, že tradiční elity jsou zkorumpované a příliš vzdálené od prostého lidu, aby mu dokázali pomáhat¹⁵. Obvyklá jsou i nacionální témata, kde převládají debaty o obraně národní identity nebo protisystémová.

Díky thin populismu mohou být populistické strany ve svých tématech velmi adaptabilní. Právě díky této adaptabilitě mohou jednodušeji oslovovat velkou základnu voličů i měnit svá témata včetně postojů podle momentální oblíbenosti u potencionální voličů¹⁶. Právě díky velké adaptabilitě, ale zároveň bez pevné definice se populismus jako thin ideologie často opírá o thick ideologie jako je liberalismus, socialismus a hlavně nacionalismus¹⁷. Dobrým příkladem je například, když populističtí vůdci apelují na domácí, národní kulturu, která nesmí být sebrána nikým z venku. V konceptu thin ideologie populismu se tedy populisté spoléhají na jednoduchou a redukovanou ideologii a

¹² Mudde, C., & Kaltwasser, C. R. (2017). *Populism: A very short introduction*. Oxford University Press.

¹³ Canovan, M. (2002). Taking politics to the people: Populism as the ideology of democracy. In *Democracies and the populist challenge*. London: Palgrave Macmillan UK.

¹⁴ Mudde, C. (2004). The Populist Zeitgeist. *Government and Opposition*, 39(4), 541-563.

¹⁵ Laclau, E. (2005). Populism: What's in a Name. *Populism and the Mirror of Democracy*, 103-114.

¹⁶ Abts, K., & Laermans, R. (2018). Populism: Definitions, Questions, Problems, and Theories. *Populism, Populists, and the Crisis of Political Parties: A Comparison of Italy, Austria, and Germany, 19950-2015*.

¹⁷ Stanley, B. (2008). The thin ideology of populism. *Journal of political ideologies*, 13(1), 95-110.

kladou důraz na pár konkrétních témat, obvykle bez větších detailů v programech, jak jich docílit. Opírají se o apelování na emoce a charismatického vůdce, který dokáže potencionální voliče stmelit a přivést na svou stranu.

2.1.3 Populismus jako ideologie

Posledním z rozšířených přístupů k populismu je ho považovat za ideologii. Přestože většina akademiků včetně Case Mudde i Margeret Canovanová se domnívají, že populismus je velmi adaptabilní thin ideologie, která se snadno dokáže přichytit na thick ideologie jako je nacionalismus nebo liberalismus, tak zde zaznívají i hlasy, že populismus je právoplatná ideologie, právě díky své adaptabilitě¹⁸¹⁹. Pokud bychom vycházeli z myšlenky Gerringa a Milla: „*Při definování jména nemusíme specifikovat veškeré pojmy, ale jen takové, kterých je třeba k odlišení daného objektu od všech ostatních známých.*“²⁰ Můžeme populismus brát jako svět, který je rozdělen na zlou elitu a na ty ostatní. Populismus je zde prezentován hodně dualisticky. Populisti se staví na stranu běžných občanů a snaží se je z role outsidera ochraňovat, proti tradičním objektům moci. Populismus obvykle nejvíce vzkvétá v době krize. Díky adaptabilitě je populismu jedno, jestli se jedná o krizi ekonomickou, kulturní, nebo třeba sociální. Populisti se pasují do role spasitelů, kteří jsou jediní schopní tuto situaci vyřešit a běžný lid ochránit. Populisté ne zřídka narušují systém brzd a rovnováhy v domněnce, že tím naplňují vůli lidu. Dobrým příkladem je populisty velmi podporována přímá demokracie a systém referend²¹. V referendech o komplexních problémech by pak samozřejmě dostali hlas i lidé, kteří by o dané problematice měli velmi nízké znalosti.

2.1.4 Elity, lid a vůdce

Elity, lid i vůdce jsou zcela stěžejní pojmy k pochopení populismu. Populismus je ideologický přístup, který staví své základy na rozdělení společnosti na elity, které jsou oddělené od každodenních zájmů obyčejných lidí a pracovitým, čestným lidem. Tento rozdělující přístup je hlavní motivací k mobilizaci podpory a kritice stávajících elit. Lid je

¹⁸ Mudde, C. (2004). The populist zeitgeist. *Government and opposition*, 39(4), 541-563.

¹⁹ Canovan, M. (2002). Taking politics to the people: Populism as the ideology of democracy. In *Democracies and the populist challenge* (pp. 25-44). London: Palgrave Macmillan UK.

²⁰ Gerring, J. (1999). What makes a concept good? A criterial framework for understanding concept formation in the social sciences. *Polity*, 31(3), 357-393. <https://doi.org/10.2307/3235246>

²¹ Jacobs, K., Akkerman, A., & Zaslove, A. (2018). The voice of populist people? Referendum preferences, practices and populist attitudes. *Acta Politica*, 53(4), 517-541.

podle populistů homogenní skupina, která má společné zájmy. Aby mohl být lid brán jako monolitická skupina, tak je potřeba odmítnout rozdělení společnosti do běžných skupin (ekonomických, náboženských...). Lid je postaven jako protiklad elit (elity mohou být politické, ekonomické, sportovní nebo třeba kulturní). Dle populistů tyto elity omezují zájmy lidu. Elity omezují lid hned několika způsoby, a právě kvůli elitám nemůže lid růst a vzkvétat. Populisté kritizují elity, protože nemohou řádně zastupovat lid z důvodu jejich vzdálení od běžných občanů. Právě kvůli tomu, že elity žijí ve své od reality odtržené, elitářské bublině, tak se nedokážou vcítit do pozic běžných občanů a jejich rozhodnutí tedy ani nemůže být ve prospěch lidu²². Populistické strany se tedy staví na stranu lidu a podporují ho v boji proti všudypřítomným elitám. Jak jsem již zmiňoval, pro populistické strany je boj elit proti lidu velmi důležitý. Elity vykreslují jako uzavřenou třídu líných, neschopných, nekompetentních ničemů²³. Velmi podobně se o elitách vyjadřují i antisystémové strany. Populistické strany v sobě vidí jedinou příležitost pro obyčejný lid, aby jim někdo hájil zájmy před elitami²⁴. Problém není v systému, ale v elitách, které jsou zkorumpované a neschopné²⁵. Populistické strany se obvykle snaží navrhnout řešení, které tradiční stranám vezme moc. Populistické strany rády volají po demokratické revoluci, které by lidu dala větší kontrolu a moc nad politikou. Typické jsou návrhy na přímou demokracii a referenda, protože zastupitelé voleni lidem nepracují pro lid. Elity jsou obvykle zkorumpované a pracují pouze ve svůj vlastní prospěch nebo již natolik odtržené od reality běžného člověka z davu, že mu ani nedokážou účelně pomoci s jeho problémy.

Charismatický vůdce má ze všech kategorií asi tu nejtěžší úlohu. Na jednu stranu musí vystupovat proti elitám, které se drží u moci, ale na druhou stranu, aby mohl dělat potřebné reformy, tak se danou elitou musí stát. Zároveň musí být charismatický, talentovaný a umět na lidi zapůsobit, ale měl by to být někdo „prostý“ z lidu, který se jen staví zkorumpovaným elitám na odpor. Vzhledem k tomu, že vůdce by měl představovat hlas lidu, tak jsou často populistická hnutí velmi autoritativní, protože názor vůdce je prakticky názor lidu.²⁶

²² Holcombe, R. G. (2021). Populism. *The Independent Review*, 26(1), 27-37.

²³ Schedler, A. (1996). Anti-Political-Establishment Parties. *Party Politics*, 2(3), 291-312.
<https://doi.org/10.1177/1354068896002003001>

²⁴ Havlík, V., & Pinková, A. (2012). Populisté, protestní strany, outsideri? Několik poznámek ke konceptualizaci populistických politických stran. *REXTER: Politicko-Sociologický Casopis*, 10(2).

²⁵ Stanley, B. (2008). The thin ideology of populism. *Journal of political ideologies*, 13(1), 95-110.

²⁶ Kubát, M., Mejstřík, M., & Kocian, J. (2017). *Populismus v časech krize*. Charles University in Prague, Karolinum Press.

2.1.5 Levicový Populismus

Levicový populismus je spojením populismu se sociálním programem s důrazem na sociální spravedlnost. Levicově populistické strany se programově zaměřují na ochranu práv pracujících, zlepšení sociálního zabezpečení nebo zvyšování mezd/důchodů. Stejně jako pravicové populistické strany odmítají elity a tradiční politické strany. Sami se staví do role outsiderů, kteří bojují proti zkorumpované elitě. Stejně jako ostatní populistické strany i levicové si zakládají na silném, charismatickém vůdci, který jako outsider změní zemi ve prospěch prostých občanů. Dobrým příkladem levicové populistické strany je například řecká SYRIZA nebo španělský Podemos²⁷.

2.1.6 Pravicový Populismus

Oproti tomu pravicový populismus je zaměřen více na nacionalismus a národní témata. Brání se všemu, co je vzdálené národní identitě a samozřejmě nejde pouze o obyvatele, ale i o zvyklosti a kulturu. Podobně jako u levicového populismu, tak i pravicový kritizuje elity a neváhá kritizovat i mainstreamová média, o kterých tvrdí, že píšou, tak jak jim je přikázáno od elit. Pravicově populističtí politici mají převážně konzervativní postoje k tradicím, či náboženství a kladou důraz na řád a pořádek v zemi. Ten vynucují například tvrdou migrační politikou a zvyšováním trestných sazeb. V neposlední řadě se pravicově populističtí politici nebojí mluvit na hraně korektnosti a slušnosti. Rádi si vybírají témata, která jsou virální a kontroverzní. Podobně jako jiné typy populismu i v pravicovém populismu se klade obrovský důraz na silného a charismatického vůdce²⁸. Typickým příkladem pravicového populisty je například Orbán se svoji stranou Fidesz z Maďarska nebo Matteo Salvini se svou stranou Liga z Itálie.

Velmi často se navíc stává, že nejsilnější populistická strana získá mnoho hlasů navíc bez ohledu, zda-li je pravicová nebo levicová. Silné populistické strany, jako je například Národní sdružení, které vede Le Pen jsou schopny zaujmout voliče, kteří jsou zklamáni systémem. Sází na notu zapomenutých hlasů, kteří si připadají v zavedeném systému neviditelní a nevyslyšení. Zároveň mají velkou podporu u lidí, kteří tradiční vládnoucí strany berou jako neschopné a zkorumpované²⁹. Pro ně je tedy jediné

²⁷ Kioupiolis, A. (2016). Podemos: the ambiguous promises of left-wing populism in contemporary Spain. *Journal of Political Ideologies*, 21(2), 99-120.

²⁸ Pelinka, A. (2013). Right-wing populism: Concept and typology. *Right-wing populism in Europe: Politics and discourse*,

²⁹ Fieschi, C., & Heywood, P. (2004). Trust, cynicism and populist anti-politics. *Journal of political ideologies*, 9(3), 289-309.

východisko tradiční strany obměnit a nezáležím jim tolik na tom, jakou ideologii populistická strana zastává.

2.1.7 Novodobý evropský populismus

V posledních několika dekádách se rozmohla vlna nového populismu v Evropě. Na otázku, jak je to možné existuje vcelku jednoduchá odpověď. Měl totiž k tomu skvělé podmínky. Vzrostl vliv médií/sociálních sítí na politický život³⁰ a pro politiky je nyní mnohem snazší se rychle ukázat a začít okolo sebe budovat kult osobnosti (jeden z pilířů populismu). Další vodou na mlýn pro populisty byly jiné problémy v Evropě. Místo socio-ekonomických problémů se dostali do popředí otázky národnostní a kritika institucí. Dva problémy, se kterými populisté umí dokonale pracovat. Ať už je to důraz v kampaních na identitu národa a zpřísnění migrační politiky nebo kritika elit, bruselské byrokracie nebo veškerých politických institucí, toto jsou všechno témata, která vedla a vedou k popularizaci populistických hnutí.

Novodobí populisté mají společné alespoň jednu z těchto tří věcí. Populisté zpravidla říkají líbivé nápady, které jsou, ale z dlouhodobé hlediska nesmyslné a neudržitelné. Příkladem může být zajištění dřívějšího odchodu do důchodu nebo zvýšení sociálních dávek. Oblíbenou strategií populistů je zdůrazňovat problémy, které vzbuzují u voličů silné emoce a polarizují společnost. V České republice je skvělý příklad se sociálními dávkami, které v celkovém rozpočtu činí absolutně zanedbatelné procento³¹, přesto se o nich jedná velmi často. Ve světě se pak hodně mluví o dotacích určených na začlenění imigrantů do společnosti. Dotace jsou obvykle na naučení jazyku a minimální životní úroveň a stát stojí setiny z celkového rozpočtu, přesto jsou velkým předmětem debat. Populisté navíc nezřídka demagogicky³² a absolutně nelogicky přehodí téma jako to udělal Boris Johnson u Brexitu, kde z kontextu vytrhl částku, kterou Británie posílala do EU a slíbil, že všechny tyto peníze půjdou do NHS. Nikde již nezmiňuje, kolik peněz EU posílá Británii zpátky nebo kolik bude stát dostat britské zboží na evropské trhy. Dále se populisté snaží přesně definovat pro koho svou politiku dělají, tím klidně vylučují určitou

³⁰ Guerrero-Solé, F., Suárez-Gonzalo, S., Rovira, C., & Codina, L. (2020). Social media, context collapse and the future of data-driven populism. *Profesional De La Información Information Professional*, 29(5). <https://doi.org/10.3145/epi.2020.sep.06>

³¹MPSV.CZ, Sociální dávky v číslech. [online], Nedatováno. [cit. 2024-05-04]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/socialni-davky-v-cislech>

³² Jones, P. K. (2021). Demagogic populism and media system: A preliminary articulation. *European Journal of Communication*, 36(6), 593-609.

skupinu obyvatel. Často apelují na hrdost lidí ke svojí zemi a vymezují se proti elitám. A v neposlední řadě má strana charismatického vůdce, který apeluje na emoce potencionálních voličů. Někteří populisté jako Donald Trump nebo Viktor Orbán splňují všechny tři definice, ale například brexit „pouze“ apeloval na britskou identitu, což bylo dostačující v kombinaci s migrační krizí a zhoršující se ekonomickou situací.³³

Pro mou práci, ale budu vycházet převážně z pravicového populismu. Vycházet z pravicového populismu v mé práci dává smysl, protože největší populistické strany v zemích, které jsem se rozhodl analyzovat jsou označovány jako pravicově populistické strany. Jedná se o všechny čtyři vedoucí populistické strany ve vybraných zemích, tedy Chegu z Portugalska, Národní sdružení (Národní fronta) z Francie, Slovinskou demokratickou stranu ze Slovinska a Fidesz z Maďarska. V předchozích odstavcích jsem se snažil, co možná nejlépe pravicový populismus definovat. Zde spíše vysvětlím, z čeho budu vycházet já, pro potřeby mé práce. Pravicový populismu hodně apeluje na emoce lidí, hlavně na strach, hněv a zlobu. Názorově bývá velmi často polarizující a neštítí se témat jako je rasismus, sexismus, xenofobie, migrační politika atp.³⁴. Politici z populistických politických stran se poté rádi prezentují jako jedni z lidu, kteří pouze vystupují proti nespravedlivé elitě, která je u moci, přičemž nabízí snadná řešení velmi složitých problémů. Dle mnohých politologů se dokonce pravicový populismus jeví jako parazit liberální demokracie³⁵.

2.2 Pandemie covid-19

Pro mou práci je období pandemie covidu-19 naprosto zásadní, proto bych rád připomenul stěžejní data, jak se pandemie ve světě, a především v Evropě šířila. První případy onemocnění covidem-19 se objevily v Čínském Wu-chanu již koncem roku 2019. Čínské úřady o novém velice infekčním onemocnění nechtěly svět zprvu příliš informovat, ale nakonec byli nuceni vyhlásit stav nouze. Na konci ledna 2020 vyhlásilo stav nouze i WHO, které nakonec v polovině března vyhlásilo pandemii covidu-19 oficiálně³⁶. Kvůli globalizaci, netrvalo dlouho a covid-19 se dostal i do Evropy. Postupně se zejména přes

³³ Fukuyama, F. (2017). *What is populism?*. Tempus Corporate.

³⁴ Gagnon, J. P., Beausoleil, E., Son, K. M., Arguelles, C., Chalaye, P., & Johnston, C. N. (2018). What is populism? Who is the populist?: A state of the field review (2008-2018). *Democratic Theory*, 5(2), vi-xxvi.

³⁵ Urbinati, N. (2014). *Democracy disfigured: opinion, truth, and the people*. Harvard University Press.

³⁶ Hua, J., & Shaw, R. (2020). Corona virus (Covid-19)“infodemic” and emerging issues through a data lens: The case of china. *International journal of environmental research and public health*, 17(7), 2309.

Itálii rozšířil do celé Evropy. Zhruba v podobný čas jako přišlo vyhlášení pandemie za strany WHO, začaly státy uzavírat své hranice a používaly systém karantén³⁷. V průběhu dalších týdnů přišla na řadu další řešení jako je sociální distancování, uzavírání škol a kulturních institucí. V průběhu dalších dvou a půl let probíhala průběžné zmírňování opatření a posléze opět zpřísnování z důvodu dalších vln pandemie.

Právě toto období budu ve své práci rozebírat z pohledu populistických stran, které často opustily od svých typických témat a zaměřily se o mnoho více na témata spjatá s pandemií jako je zdravotnictví nebo omezování občanských svobod.

2.3 Historie populistických stran v EU

Evropská unie sdružuje 27 států a brát v potaz všechny země a jejich populistické strany by pro mou práci nedávalo smysl, protože by obsahově byla příliš rozsáhlá na poměry bakalářské práce. Musel jsem si tedy vybrat pouze pár států na které se více zaměřím. Pro mou práci je stěžejní, aby volby do parlamentu v dané zemi proběhly v roce 2022, tedy v době, kdy byla pandemie covidu-19 v ústupu. Zároveň jsem si vybíral dvojice států, které jsou v EU blízko sebe a mohl jsem je tedy začlenit do stejného makroregionu, a kde v posledních letech mají populistické strany, alespoň určitou relevanci. Proto jsem si nakonec vybral Portugalsko a Francii z makroregionu západní Evropa a Slovinsko s Maďarskem z makroregionu střední Evropa. Všechny čtyři země splňují jak podmínku konání voleb v roce 2022, tak velmi silnou pravicově populistickou stranu, která byla zvolena do parlamentu. Z obou makroregionů si vyberu dva státy, tedy celkem čtyři, na kterých budu porovnávat a měřit míru podpory oproti před covidovým datům, a jak se měnila důležitá témata pro populistické strany.

2.3.1 Populistické strany v Portugalsku

Mé definici populismu, tedy pravicově populistické definici odpovídá z relevantních portugalských stran právě Chega. Přestože se po pádu Salazarovi diktatury objevilo několik, převážně ekonomických krizí v Portugalsku, které vytvářely dobré podmínky pro vzestup populistických stran, přesto zde žádná relevantní ryze populistická strana

³⁷ Opiłowska, E. (2021). The Covid-19 crisis: the end of a borderless Europe?. *European Societies*, 23(sup1), S589-S600.

nevznikla³⁸. Vše se změnilo až v roce 2019. Tehdy André Ventura založil stranu Chega.

Chega je typickou pravicově až téměř extrémně pravicově populistickou stranou. Tématicky klade Chega důraz hlavně na portugalskou identitu, je konzervativní a proti imigrační. Velmi často upozorňuje na negativní dopady imigrace do Portugalska a její lídr Ventura nezdědka balancuje na hraně korektnosti se svými prohlášeními. Strana o sobě tvrdí, že je proti elitám, které vedou Portugalsko a nabízí sama sebe jako naději. V ekonomickém směru je naopak velmi liberální a snaží se podporovat svými kroky podnikání. Jeden z hlavních bodů programu Chegy je potírání kriminality a vysoké tresty pro pachatele trestných skutků. Strana bývá často kritizována, že je ve značné míře centralizovaná a ovlivněna názory svého lídra Ventury. Objevují se zde obavy o vnitřní demokracii strany a názorovou pluralitu. Strana Chega splňuje celou řadu charakteristik, proto aby se dala považovat za populistickou. V první řadě ji vede charismatický vůdce André Ventura. Ten stranu staví celou okolo sebe a je nezaměnitelnou tváří strany. Ventura se nebojí používat velmi emotivně laděné proslovy jak pro své podpůrce, tak v diskuzích proti svým politickým oponentům. Co se týče komunikace na sociálních sítích, tak Chega mluví o korupci zhruba čtyřikrát častěji než-li ostatní portugalské strany³⁹. Chega o sobě tvrdí, že je jedinou stranou, která zastupuje obyčejný lid, protože se na ně stát vykašlal. Ve svých prohlášeních zástupci Chegy nezdědka rozdělují Portugalce na „my“ a „oni“, kde o svých voličích mluví jako o prostém portugalském lidu, zatímco „oni“ jsou zkorumpované elity. Tím to, ale nekončí do pozice „oni“ staví i minority, kriminálníky nebo bohaté občany⁴⁰. André Ventura dokonce při prezidentských volbách v roce 2021 zakládal svou kampaň na tvrzení, že „nebudu prezidentem všech Portugalců“. Na Venturovi je zajímavé, že se nedrží úplně pevně svého programu, ale je velmi adaptabilní. Právě u něj se nejvíce projevuje populismus jako thin ideologie, kde dokáže své názory měnit více doprava, či do středu podle toho, jak očekává oslovení potencionálních voličů. Dle toho jsou i jeho názory proměnlivé, co se týče populistické rétoriky. Dá se tedy charakterizovat jako „nepravidelný

³⁸ Marchi, R. (2013). The extreme right in the 21st-century Portugal: the Partido Nacional Renovador. *Right-wing extremism in Europe: Country analyses, counter-strategies and labor-market oriented exit strategies*, 133-155.

³⁹ Mendes, M. S. (2021). 'Enough' of What? An Analysis of Chega's Populist Radical Right Agenda. *South European Society and Politics*, 26(3), 329-353.

⁴⁰ Mendes, M. S. (2021). 'Enough' of What? An Analysis of Chega's Populist Radical Right Agenda. *South European Society and Politics*, 26(3), 329-353.

populista“⁴¹.

2.1.2 Populistické strany ve Francii

Jako druhou zemi v makroregionu západní Evropy jsem si vybral Francii. Ve srovnání s Portugalskem má populismus ve Francii značně delší tradici. První populistické strany se již dokonce objevily po druhé světové válce⁴². V osmdesátých letech minulého století nabrala na síle strana Národní fronta, která si přes své velmi kontroverzní názory dokázala vybudovat relativně velkou podporu. Národní fronta byla velmi radikální a snažila se někdy až extremistickými názory působit na krajně pravicové voliče, kteří byli zklamaní upíráním Francie. Po dvě desetiletí získávala okolo 15 % volebních hlasů. Strana měla nacionalistické postoje a stavěla se proti multikulturalismu a migraci do Francie.

Momentálně máme ve Francii dvě relevantní populistické strany. Na jedné straně je Národní sdružení (RN), což je strana Jordana Bardella, která mavazuje na tradici Národní fronty. Národní frontu vedla Marine Le Pen až do roku 2022. Již v roce 2018 se strana přejmenovala na Národní sdružení, aby si trochu zlepšila image a měla větší volební potenciál, přestože se reálně příliš nezměnila, co se týče její rétoriky. Přední francouzský politolog Jean-Yves Camus rebrand strany komentoval takto: „*Když se podíváme na čísla, Jean-Marie Le Pen v roce 2002 dosáhl 17 %. Marine Le Penová v roce 2017 vynechala debatu a dosáhla 33,9 %. Pokud se dostane do druhého kola příští rok v dubnu, průzkumy jí dávají 44–45 %, de-démonizace funguje.*“⁴³ Strana je pravicově populistická a v poslední době se ve Francii těší nevídané podpoře. Je, ale nutno podotknout, že Marine Le Pen, což je bývalá předsedkyně strany, okleštila Národní sdružení o extremistické názory a snaží se o mnoho víc zdůraznit jiná témata, jako jsou ekonomické a sociální problémy⁴⁴. Na druhé straně barikády máme levicové populisty. Nejdůležitější populistickou levicovou stranou v zemi je LFI neboli La France Insoumise. Stranu založil teprve v roce 2016 Jean-Luc Mélenchon. Mélenchon se po vystudování a krátké kariéře učitele vrhl do politiky a

⁴¹ Pimenta, D., Gonçalves, E., & Zúquete, J. P. (2022). The irregular populist: André Ventura: the lider of Chega. *Team populism-Leader profile Series*.

⁴² Ivaldi, G. (2018). Populism in France. In *Populism around the world: A comparative perspective* (pp. 27-47). Cham: Springer International Publishing.

⁴³ COMTE, Antoine. Adoucir son image sans perdre en route les électeurs du RN, le délicat jeu d'équilibre de Marine Le Pen pour contrer Eric Zemmour. *Francetvinfo.fr* [online]. 24.2.2022 [cit. 2024-06-04] Dostupné z: https://www.francetvinfo.fr/elections/presidentielle/adoucir-son-image-sans-perdre-en-route-les-electeurs-du-rn-le-delicat-jeu-d-equilibre-de-marine-le-pen-pour-contrer-eric-zemmour_4973835.html

⁴⁴ Ivaldi, G. (2018). Populism in France. In *Populism around the world: A comparative perspective* (pp. 27-47). Cham: Springer International Publishing.

postupně se vypracoval až k úplné smetánce francouzské politiky. V posledních prezidentských volbách dokonce skončil třetí. Jeho strana by chtěla zvýšit minimální mzdu, snížit pracovní týden na 32 hodin nebo zavést odcházení do důchodu v 60 letech. LFI hodně dbá na vymezování se elitám, chtěla by zvýšit daně bohatým a vymezovat se neoliberální politice. LFI je hodně spjatá s ekologickými hnutími a zasazuje se o odchod z jaderné energie a přechod na elektřinu vyráběnou stoprocentně z obnovitelných zdrojů. Co se týče migrační politiky, tak ta se několikrát změnila. Obecně by se, ale dalo říct, že není takový kritik migrace jako pravicový populisté. Na čem se, ale shodne s pravicovými populisty, tak je to skepse vůči NATO a Evropské Unii. S EU by chtěl vést dialog, který pokud nebude podle jeho představ, tak je ochoten přemýšlet o výstupu z EU. EU též viní z řady francouzských ekonomických problémů a jiných neúspěchů⁴⁵. Vzhledem k tomu, že pro účely mé bakalářské práce se zaměřuji na pravicové populistické strany, tak na pár příkladech ukážu, které populistické prvky Národní sdružení splňuje a používá. RN ve svých projevech kritizuje přílišnou imigraci a velmi často se pohybuje ve svých projevech až na hraně xenofobie. Strana opět ráda používá rétoriku „my“ a „oni“. My znamená opět prostý francouzský lid, zatímco oni jsou zkorumpované elity, ale hlavně minority, a to především muslimské. Přední představitelé RN ve svých emotivních projevech často elity a menšiny kritizují. Typická je kritika elit za snadné podmínky vstupu menšin do, kde navíc nepřímou naznačují, že francouzské politické elity očekávají hlasy od příchozích menšin, a zároveň kritika menšin za jejich nepřizpůsobivost. RN se snaží prosazovat a mluvit o typických, francouzských národních hodnotách, které menšiny ničí svým novým náboženstvím a svými odlišnými zvyky. Legislativně proti muslimským minoritám byly již přijaty zákony, jako je například zákaz zakrývání obličeje na veřejnosti, což znemožňuje nošení burky nebo niqabu⁴⁶. Obdobný zákon, který tentokrát znemožňuje jakékoliv nošení náboženských symbolů ve oblasti veřejného vzdělání, tedy i státních škol, byl prosazen již v roce 2004, navíc byl ale v roce 2023 ještě přitvrzen na zákaz nošení muslimského oděvu abáje.

2.1.3 Populistické strany ve Slovinsku

Co se týče mého druhého makroregionu, tak jsem si vybral střední Evropu, a to konkrétně

⁴⁵ Ivaldi, G. (2018). Populism in France. In *Populism Aronu the world: A comparative perspective* (pp. 27-47). Cham: Springer International Publishing.

⁴⁶ Bergem, I. M., & Bergem, R. M. (2019). The political theology of populism and the case of the Front National. *Philosophy & Social Criticism*, 45(2), 186-211.

Slovinsko a Maďarsko. Slovinsko je mladý stát, který se vytvořil až v roce 1991 po pádu komunismu a následnému rozložení Jugoslávie. Je proto velmi zajímavé, jak velké kořeny má populismus v takto mladém státě. Největší populistická strana Slovinska je Slovinská demokratická strana. Strana vznikla ještě před vznikem Slovinska a založil ji Janez Janša. Janša byl významný novinář a disident, který založil stranu i jako podporu demokratizace tehdejší Jugoslávie⁴⁷.

Po konečném pádu komunismu a získání nezávislosti se Slovinská demokratická strana stala jednou z nejvýznamnějších stran v zemi. Po prvotním čerpání ze svého historického jednání se strana částečně transformovala k čím dál tím populističtější. Výjimkou nebyly ani xenofobní útoky⁴⁸, podporované katolickou církví. Jako ve většině pravicově populistických stranách Slovinská demokratická strana klade již od svého založení velký důraz na tradiční hodnoty a nacionalistické smýšlení. Zakladatel a hlavní muž Slovinské demokratické strany Janez Janša je stále u moci, je velmi charismatický a pro většinu obyvatel vyjadřuje politickou stabilitu, není se tedy moc čemu divit, že sám Janša byl součástí tří vlád. Na druhou stranu je se Slovinskou demokratickou stranou spojována řada korupčních afér a Janša nezřídka veřejně kritizuje novináře, o kterých tvrdí, že jsou levicují a informují záměrně proti němu a jeho straně. Janša je velkým podpůrcem Donalda Trumpa, má obdobné názory ohledně migrace či národní identity svých států, a dokonce si od Trumpa vypůjčil několik sloganů. Janez Janša je dle mnohých politologů mistrem v populistických strategiích jako je vyhýbání se obvinění tázajícího tím, že ho obviní, že pracuje pro zkorumpovanou elitu nebo napadením obvinění, že je smyšlené nebo přinejmenším zveličované⁴⁹. Janša se touto strategií staví do pozice outsidera, který bojuje sám proti přesile, i přesto, že je jedním z nejvlivnějších politiků Slovinska a byl dokonce premiérem. Slovinská demokratická strana v průběhu své dlouholeté historie udělala celou řadu kroků, které by se daly klasifikovat jako populistické. V první řadě má ve straně jasně dominantní, vedoucí pozici již zmíněný Janez Janša. Janez Janša si díky své dlouholetosti v popředí slovinské politiky vytvořil jakousi auru stability, jenže Janša se aktivně prezentuje i na sociální síti X, kde má již přes 118 000 sledujících a dál tímto způsobem

⁴⁷ Vodopivec, P. (2015). The Conflicting Politics of History and Memory in Slovenia since 1990. *Slovene Studies: Journal of the Society of Slovene Studies*, 45-66.

⁴⁸ Chládková, B. L. (2014). *The far right in Slovenia* (Doctoral dissertation, Master's thesis, Faculty of Social Studies, Masaryk University, Brno. Retrieved March 9, 2019, from https://is.muni.cz/th/pifof/Slovenia_far_right.pdf).

⁴⁹ Sandström, E. (2023). Janez Janša vs. the World—Blame Avoidance, Populism and Conspiracy Theories. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 97(1), 211-234.

rozvíjí své figurování. SDS se sama definuje jako strana, která je založena na křesťanských principech a historii a členi SDS se nebojí tento narativ často používat. SDS velmi často mluví o zachování historických tradic a slovinské, křesťanské kultury. Ve volbách v roce 2019 byla imigrace jedno z hlavních témat a SDS kandidovali s plakáty na kterých bylo napsáno „nyní je to o Slovinsku“, čímž indikovali, aby se lidé se slovinským původem dali do popředí. Další plakát měl nápis „bez ochrany se vše zhroutí“, což naznačovalo možnou hrozbu od imigrantů⁵⁰. Automaticky staví své příznivce na jednu stranu, zatímco uprchlíky, kteří jsou převážně muslimského vyznání na stranu druhou. SDS si vytvořila vlastní televizní stanice, protože v mainstream médiích na něj mají zkorumpované elity nepříjemné dotazy a nemá SDS dostatek prostoru k vyjádření. Navíc jsou dle Janši mainstream média účelově zaměřená proti němu a jeho straně. Na nových stanicích si SDS šíří populistická témata například o uprchlících, Evropské unii, kterou kritizuje z přeshraničního zasahování do vnitřních záležitostí Slovinska nebo diskredituje své politické oponenty⁵¹.

2.1.4 Populistické strany v Maďarsku

Jako můj poslední příklad jsem si vybral zemi, která je v Evropě extrémně kontroverzní. Maďarsko je další ze zemí střední a východní Evropy, které si prošlo dlouholetým komunismem. Revoluce, ale proběhla v Maďarsku bezproblémově, kdy postupné rozvolňováním komunistické moci vedlo k až k vyhlášení třetí maďarské republiky⁵². Již tehdy byl nynější premiér a velký populist Viktor Orbán jedním z velkých hráčů maďarské politické scény.

Již rok po vyhlášení třetí maďarské republiky kandiduje Viktor Orbán se svou stranu Fidesz v prvních volbách. Původně liberální strana se během devadesátých let transformovala na konzervativně-nacionalistickou stranu s mnoha prvky populismu. Podobně jako Janša ve Slovinsku je i Viktor Orbán charismatický vůdce strany, který se snaží působit na emoce voličů v svůj prospěch. Zároveň má obrovský vliv na směřování Fidesz, až je mu někdy vyčítána nedemokratičnost uvnitř strany. Fidesz se orientuje nacionalisticky a často varuje proti vnějším vlivům před kterými je nutno Maďarsko

⁵⁰ Rahmadan, Y. (2021). The Discourse of Populist Party: Slovenian Democratic Party (SDS) through the Anti-immigrant Rhetoric. *TRANSBORDERS: International Relations Journal*, 4(2), 57-69.

⁵¹ Rahmadan, Y. (2021). The Discourse of Populist Party: Slovenian Democratic Party (SDS) through the Anti-immigrant Rhetoric. *TRANSBORDERS: International Relations Journal*, 4(2), 57-69.

⁵² Körösényi, A. (2016). *The decay of communist rule in Hungary* (pp. 1-12). Bloomsbury Publishing.

chránit. Příkladem tohoto jednání jsou vládou Fidesz instalované billboardy v roce 2018 s nápisem „Maďarsko rozhodne, ne organizace spojených národů“, když se OSN snažilo, aby státy trvali na dodržování mezinárodních dohod o uprchlících⁵³ nebo při proslovu lídra Fidesz Orbána, který se vyjádřil, že Maďarsko si nepřeje být multikulturní, protože v různorodosti nevidí žádnou výhodu, ale naopak chce zachovat svou vlastní historii a kulturu. Maďarsko chce dle jeho slov udržet svou tisíciletou tradici a bojovat za ochranu své historie a kultury. Ve svém proslovu označil migraci jako něco nebezpečného, čehož se Maďarsko nehodlá účastnit⁵⁴. Fidesz se nezdá orientovat i proti elitám, zvláště pak liberálním a globálně orientovaným. V roce 2017 byli po celém Maďarsku instalované Fidesz billboardy s fotkou maďarského miliardáře Sorose a nápisem „nenechte ho se smát naposledy“⁵⁵, který naznačovali vymyšlený narativ, že Soros přes svůj vliv dotáhne do Maďarska tisíce uprchlíků. Soros je hlasitý kritik Orbána a jeho protiimigrační politiky. Obvykle elity též viní z jakýchkoliv neúspěchů v době svého vládnutí⁵⁶. Typickým příkladem je kritika evropské unie, vůči které se Orbán rád vymezuje a viní ji ze zbytečně přehnaného humanitního smýšlení. Často také svaluje chyby na evropskou unii a její „bruselskou byrokracii“, která dle jeho slov brzdí Maďarsko v rozkvětu⁵⁷. V posledních zhruba deseti letech se společnost v Maďarsku začíná čím dál víc polarizovat, Fidesz jako vládnoucí stranu navíc tuto náladu podporuje svými extrémními výroky, centralizací moci a kontrolou médií.

U maďarských populistických stran je kromě vládnoucí Fidesz určitě nutné zmínit i opoziční Jobbik. Jobbik byla původně extrémně pravicově nacionalistická strana, která byla často spojována s extremistickými názory. Názorová prohlášení Jobbiku se postupem času zmírnili, ale stále je často spojována s kritikou migrace, menšin a homofobií. Přestože se Jobbik přeorientovala na stranu blíže středu než pravici, tak stále ráda kritizuje EU a

⁵³ Waterbury, M. A. (2020). Populist nationalism and the challenges of divided nationhood: The politics of migration, mobility, and demography in post-2010 Hungary. *East European Politics and Societies*, 34(4), 962-983.

⁵⁴ MINISZTERELNOK.HU. Prime Minister Viktor Orbán's speech at the annual general meeting of the Association of Cities with County Rights. [online]. 8.2.2018 [cit. 2024-04-04] Dostupné z: <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/prime-minister-viktor-orbans-speech-at-the-annual-general-meeting-of-the-association-of-cities-with-county-rights/>

⁵⁵ THAN, Krisztina. Hungary's anti-Soros posters recall „Europe's darkest hours“: Soros spokesman. Reuters.com [online]. 11.7.2017 [cit. 2024-06-04] Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/world/hungarys-anti-soros-posters-recall-europes-darkest-hours-soros-spokesman-idUSKBN19W0XZ/>

⁵⁶ Lindquist, T. (2019). Discursive Identity Construction in Populism: A Case Study on Fidesz and PiS.

⁵⁷ Hargitai, T. (2020). How Eurosceptic is Fidesz actually?. *Politics in Central Europe*, 16(1), 189-209.

varuje před vnějším vlivem elit, před kterými je potřeba chránit maďarské zájmy⁵⁸.

⁵⁸ Kyriazi, A. (2016). Ultrnationalist discourses of exclusion: A comparison between the Hungarian Jobbik and the Greek Golden Dawn. *Journal of ethnic and migration studies*, 42(15), 2528-2547.

3. Analýza volebních výsledků

V druhé části mé práce se blíže podívám, jak se spokojenost voličů s prací v době pandemie covidu-19 přenesla na reálné výsledky voleb. Ve své analýze budu reflektovat, zda-li byla politická strana ve vládě, a pokud ano, tak jak silnou stranou ve vládní koalici byla. Nebo zda-li byla politická strana v opozici. Státy pro analýzu jsem vybíral, tak aby byly součástí evropské unie a zároveň v nich proběhly parlamentní volby v průběhu nebo před rokem 2019, kdy pandemie covidu-19 začala. Zároveň jsem dbal na to, aby následující parlamentní volby proběhly v roce 2022, tedy v době, kdy se problémy s pandemií covidu-19 postupně zlepšily. V mezičase mezi volbami si budu vypomáhat pomocí průzkumů veřejného mínění a jejich modelů. Co se týče modelů veřejného mínění, tak data čerpám z datadisků Europe Elects⁵⁹ a zaměřuji se pouze na měsíce, kde byl covid-19 nejzávažnější problém.

Všechny z uvedených zemí nejdříve uvedu představením grafu jejich posledních výsledků parlamentních voleb. Vysvětlím, jak probíhala jednání o to, kdo ustanoví vládu, a jestli se nakonec mnou vybraná populistická strana stala stranou vládnoucí nebo opoziční. Následně ukáži, jak se strana k pandemii covidu-19 stavěla, a jak se zemi podařilo pandemii zvládat. Zvládání pandemie budu brát ze statistik počtu úmrtí na počet obyvatel. A v rámci těchto statistik se i podívám, jak se reflektovala přízeň populistickým stranám v předvolebních průzkumech.

3.1 analýza volebních výsledků v Portugalsku v roce 2019

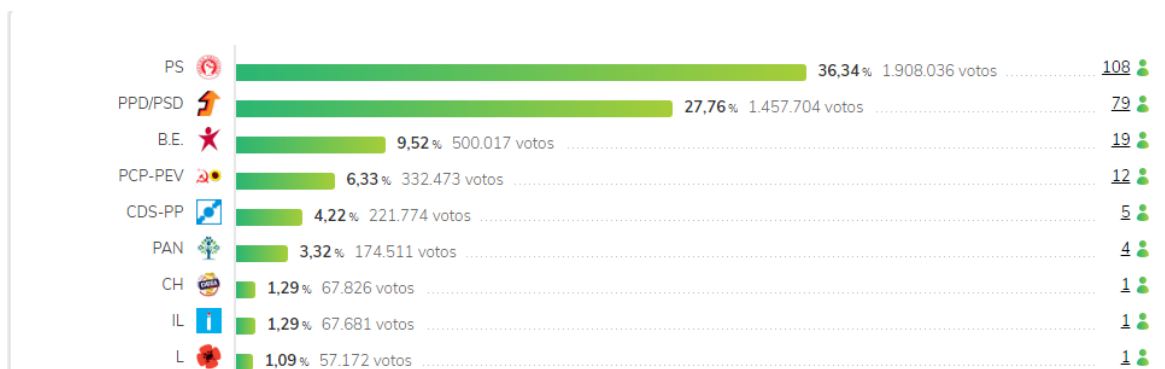
Parlamentní volby v Portugalsku v roce 2019 se nesly ve znamení velkého vítězství socialistické strany, což je středo-levicová strana. Socialistická strana (PS) vedla Portugalsko již v minulém volebním období, tedy mezi lety 2015 a 2019 a voliči ji za její vládu odměnili. Ve volbách v roce 2019 si polepšila o neuvěřitelných 22 poslaneckých křesel v parlamentu a téměř deset procentních bodů. Celkově je v Portugalsku obvyklé, že strany jsou pouze lehce vyhraněné levicově, či pravicově, ale jsou spíše středolevicové popřípadě středopравicové. Právě toho si byla vědoma i vítězná Socialistická strana, která se rozhodla díky velkému zisku ve volbách pro menšinovou vládu bez koalice. O všech

⁵⁹EUROPEELECTS.EU. [online], Nedatováno. [cit. 2024-05-04]. Dostupné z: <https://europeelects.eu/>

svých návrzích tedy byla nucena diskutovat s opozicí⁶⁰.

Šlo o relativně překvapivou změnu, protože Socialistická strana vládla Portugalsku, jak jsem již zmiňoval v minulém volebním období. V tomto období vedla Portugalsko v koalici společně s Levým blokem a Portugalskou Komunistickou stranou. Levý blok navíc skončil ve volbách na třetí místě a byl velmi nakloněn vyjednávání o pokračující koalici, o to větší překvapení bylo, když se Socialistická strana rozhodla vládnout, jak bez Portugalské Komunistické strany (PCP), tak bez Levého bloku (BE)⁶¹.

Graf 1: Výsledky parlamentních voleb v Portugalsku 2019

Zdroj: Dostupné z: <https://www.eleicoes.mai.gov.pt/legislativas2019/resultados-globais.html>

Na grafu vidíme procentuální zisky stran, které se úspěšně dostaly do parlamentu, společně s počtem hlasů, které dostaly. Na pravé straně pak vidíme, kolik křesel v parlamentu jim tyto hlasy získaly. Co se týče celkového počtu voličů, tak se oproti volbám v roce 2015 snížil. V roce 2015 přišlo k volbám 55,8 % voličů, kteří měli právo volit, zatímco o 4 roky později jen 48,6% voličů, což byla i historicky nejnižší volební účast. Pro nás nejdůležitější politická strana Chega se dočkala historického úspěchu, když získala 1,29 % hlasů a jedno křeslo v parlamentu. Ve velmi konzervativní portugalské společnosti se úspěch krajně pravicové strany odehrál vůbec poprvé⁶². Ve formování nové vlády, ale moc rozruchu udělat nemohla. Naopak volby byly neúspěšné pro nejsilnější opoziční stranu. Sociálně

⁶⁰ BORGES, Liliana. Catarina Martins lamenta fim da “geringonça“ PUBLICO.pt [online]. 11. 10. 2019 [cit. 2024-06-04]. Dostupné z: <https://www.publico.pt/2019/10/11/politica/noticia/bloco-esquerda-lamenta-fim-geringonca-1889720>

⁶¹ BORGES, Liliana. Catarina Martins lamenta fim da “geringonça“ PUBLICO.pt [online]. 11. 10. 2019 [cit. 2024-06-04]. Dostupné z: <https://www.publico.pt/2019/10/11/politica/noticia/bloco-esquerda-lamenta-fim-geringonca-1889720>

⁶² Carvalho, J. (2023). Understanding the emergence of extreme right parties in Portugal in the late 2010s. *Parliamentary Affairs*, 76(4), 879-899.

demokratická strana (PSD) získala necelých 28 % a pohoršila si o deset křesel v parlamentu, což je nejhorší výsledek od roku 2005. Menšinová vláda pod taktovkou António Costy byla i z důvodu covidové krize velmi křehká. Nakonec se problémy natolik vystupňovaly, že na v říjnu 2021 odmítly opoziční strany podpořit připravovaný státní rozpočet pro rok 2022 a prezident Marcelo Rebelo de Sousa vyhlásil na třicátého ledna 2022 předčasné volby⁶³.

3.1.1 Průzkumy veřejného mínění

Pro data z průzkumů veřejného mínění jsem si vybral společnost Europe Elects, což je německá firma, která už 10 let spolehlivě sbírá data průzkumů veřejného mínění i výsledků voleb po celé Evropě.

První případy onemocnění covidem-19 se v Portugalsku objevily záhy po rozpoutání se pandemie na severu Itálie. Druhého března mělo Portugalsko první dva případy. Portugalská vláda v čele s Antóniem Costou zareagovala rychle a velmi rázně. Již 18. března vyhlásil stav ohrožení v Portugalsku a omezil cestování, jak vnitrostátně, tak mezinárodně. Zároveň přišla i uzavření nezbytných podniků a služeb. Vláda PS v prvních pár měsících pandemii zvládala i informační kampaň a dobře s veřejností komunikovala. Jak z grafu vypovídá, tak rázná a rychlá reakce se většině podporovatelů vlády líbila a oproti podzimním volbám si Socialistická strana (PS) dokonce polepšila téměř o 2%, jak je vidět v grafu 2. Ovšem obyvatelé, kteří volili opoziční strany se s takto razantní reakcí neztotožňovali. Nejlépe toho dokázala využít opoziční Chega. Chega se svým vůdcem Venturou kritizovala především zákazy shromažďování, které zasahovaly do osobních svobod obyvatel⁶⁴. Navíc Chega nesouhlasila s plošnými lockdowny, které škodily příliš ekonomice a měly být přesněji směřované. Chega se často uchýlovala i k velmi kontroverzním vyjádřením, jako byl návrh, aby sexuální predátoři, konkrétně pedofilové byli chemicky kastrováni⁶⁵. Tento návrh byl kritizován všemi ostatními strany a

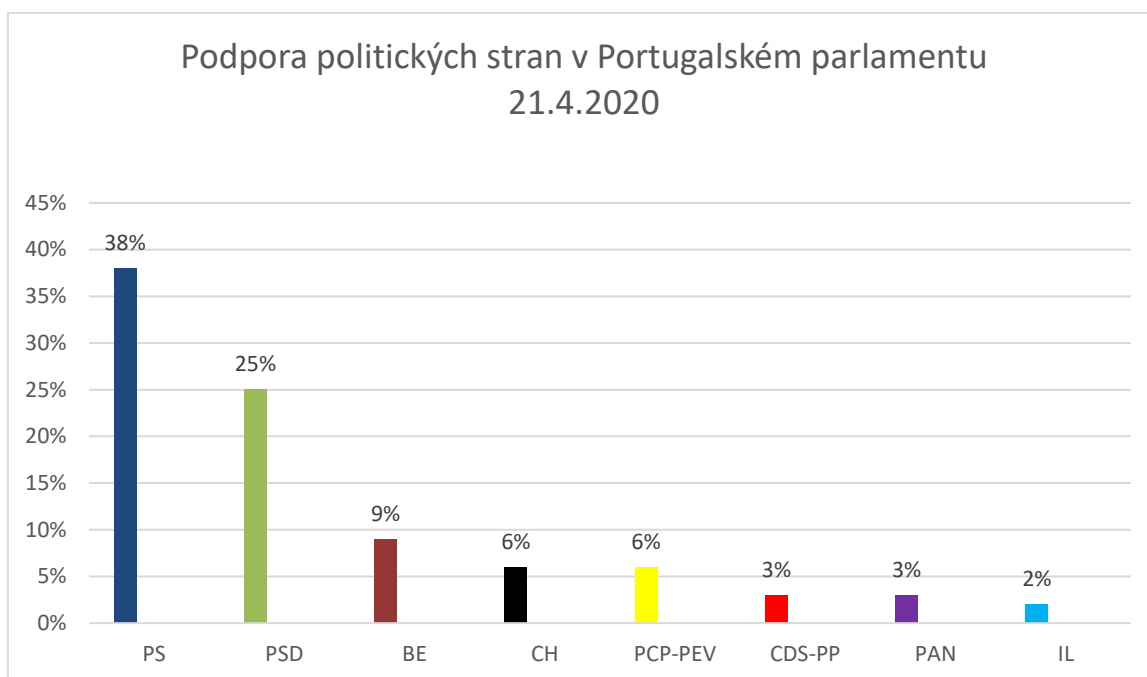
⁶³ ALJAZEERA.COM Portuguese president calls snap general election for January 30 [online]. 4. 11. 2022 [cit. 2024-06-04]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2021/11/4/portugal-president-calls-snap-general-election-for-january-30>

⁶⁴ OBSERVADOR.PT Covid-19. Chega formaliza proposta para comissão de inquérito sobre a gestão da pandemia. [online]. 2. 11. 2022 [cit. 2024-06-04]. Dostupné z: <https://partidochega.pt/index.php/2022/11/02/chega-formaliza-proposta-para-inquerito-sobre-gestao-da-pandemia/>

⁶⁵ PUBLICO.PT Castração química para pedófilos proposta por Chega é inconstitucional. [online]. 29. 1. 2020 [cit. 2024-06-04]. Dostupné z: <https://www.publico.pt/2020/01/29/politica/noticia/castracao-quimica-pedofilos-proposta-chega-inconstitucional-1902100>

neschválen soudem jako nekonstituční. Kritika, a především velká visibilita přinesla své ovoce a Chega si oproti podzimním parlamentním volbám polepšila o necelých 5%, což je téměř zčtyřnásobení dosavadních pozic.

Graf 2: Průzkum veřejného mínění podpory politických stran v Portugalském parlamentu ke dni 21.4.2020

Zdroj: Dostupné z: <https://europelects.eu/portugal/> upraven autorem

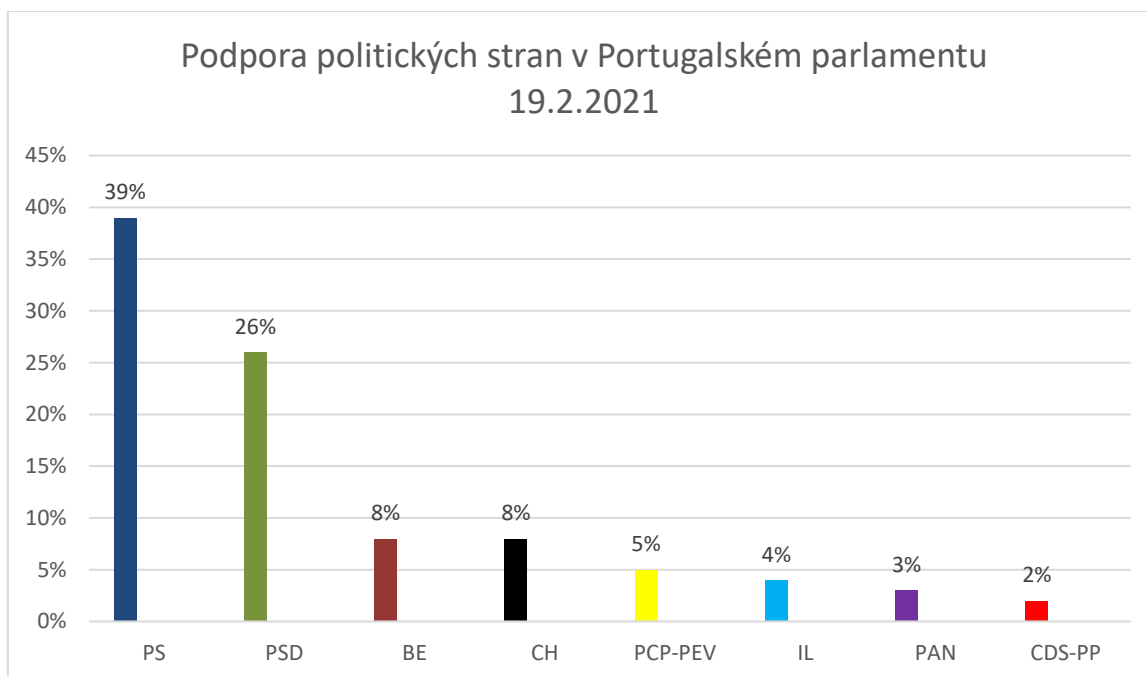
V průběhu května se přísné zákazy začaly uvolňovat a Portugalsko v několik vlnách začalo pozvolna vracet do normálu. Samozřejmě pořád byly povinné respirátory a dodržování vzdálenosti mezi osobami. Přes léto se pandemii covidu-19 dařilo držet zkrátka a vláda si pak připravila mírná zpřísnění v září 2020⁶⁶, kvůli návratu žáků do škol a obyvatel zpátky do práce. I přes veškerou snahu a přehlednost se, ale počty nakažených během podzimu zvyšovaly. Vše vygradovalo v lednu 2021, kdy počty nakažených přibývaly po tisících⁶⁷ a vládě nezbývalo nic jiného než vyhlásit celostátní lockdown, který byl ještě přísnější než březnový z loňského roku. Z grafu 3 vypovídá opět, že voliči vládní strany PS jsou spokojeni se způsobem, jakým se Socialistická strana vypořádává

⁶⁶LOVROVIC, Denis. O que é a situação de contingência, a aplicar a todo o país a partir de 15 de setembro. JN.pt [online]. 27. 8. 2020 [cit. 2024-06-04]. Dostupné z: <https://www.jn.pt/nacional/o-que-e-o-estado-de-contingencia-a-aplicar-a-todo-o-pais-a-partir-de-15-de-setembro-12558218.html/>

⁶⁷KOTOWICZ, Ana. Covid-19: Portugal com mais 15.333 casos e 274 mortes nas últimas 24 horas - como aconteceu. Observador.pt [online]. 23. 1. 2021 [cit. 2024-07-04]. Dostupné z: <https://observador.pt/liveblogs/eua-registam-mais-de-4-mil-mortos/#liveblog-entry-514263>

s pandemií a v říjnových průzkumech si přilepšila dokonce o další procentní bod. Populistické straně Chega dále rostla podpora, zatímco většině ostatních opozičních stran podpora stagnovala nebo jim podpora lehce klesala. Chega ve velmi krátkém období raketově narostla díky velmi účinné populistické strategii, která zahrnovala velmi kontroverzní výroky, díky kterým se dostávala do podvědomí občanů⁶⁸ nebo skepsi k vyjádření odborníků na pandemii, které se nebál předseda strany Ventura označovat za pomocníky tradičních elit, kteří se snaží zmást obyvatele⁶⁹. Od parlamentních voleb na podzim 2019 se podpora Chegy do února 2021 téměř zšestinásobila.

Graf 3: Průzkum veřejného mínění podpory politických stran v Portugalském parlamentu ke dni 19.2.2021

Zdroj: Dostupné z: <https://europelects.eu/portugal/> upraven autorem

Chega pandemii covidu-19 využila jako možnost kritizovat tradiční strany, za různou reakci vůči covidu-19 na úkor ekonomické prosperity země, a to především menších obchodníků⁷⁰. Díky dobrým lokálním kampaním před jinými než-li parlamentními volbami

⁶⁸ FERNANDES, Ricardo. The rise of Portugal's far right is a wake up call JACOBIN.com [online]. 2. 3. 2022 [cit. 2024-07-04]. Dostupné z: <https://jacobin.com/2022/02/portugal-election-chega-far-right-andre-ventura>

⁶⁹ HALIKIOPOULOU, Daphne. Far-right populism and anti-vax movements in southern Europe: a comparison of Spain, Greece, Portugal and Cyprus 89INITIATIVE.com [online]. nedatováno [cit. 2024-07-04].

⁷⁰ ABREU, Mariana. La hantise de l'austérité et le spectre de salazar : le portugal à l'ère post-covid. LVSL.fr [online]. 17. 7. 2020 [cit. 2024-07-04]. Dostupné z: <https://lvsl.fr/la-hantise-de-lausterite-et-le-spectre-de-salazar-le-portugal-a-lere-post-covid/>

a velké visibilitě, kvůli svým kontroverzním vyjádřením se Chega dostala do podvědomí občanů jako alternativa oproti tradičním stranám. Lídr Chegy, André Ventura například napsal na sociální síti, aby se předsedkyně parlamentní strany Livre, která má guinejské kořeny „vrátila do své země“⁷¹. Ventura se dále vyjádřil velmi nevybíravě i o islámské menšině v Evropské Unii. Krátce po teroristickém útoku v Nice napsal, že nevidí jinou možnost než drasticky snížit muslimskou přítomnost v Evropské Unii.⁷²

Od prosince 2020 byly v Portugalsku k dostání vakcíny proti covidu-19. Jejich distribuce byla rychlá a ochota se nechat naočkovat vysoká. V půlce roku 2021 byla v Portugalsku jedna z nejlepších proočkovaností na světě. Na konci roku 2021 se téměř 90% populace nechalo plně proočkovat. K tomuto kroku přispělo i používání digitální EU covid certifikátu, díky němuž bylo možné navštěvovat různé akce, či jednodušeji cestovat. Díky očkování se situace v Portugalsku, stejně jako v mnohých dalších zemích EU, zlepšila a na řadu přišlo období vyrovnávání se ekonomicky s následky pandemie. Chega se k očkování stavěla spíše skepticky. Nebyli otevřeně proti očkování, ale vyjádřili skepsi k rychlosti schválení vakcín. Kritika od Chegy vůči očkování přišla i kvůli obavám z omezení osobních svobod, kvůli povinnému očkování v určitých odvětví nebo zavedení digitálních EU covid certifikátů.⁷³

Právě kvůli ekonomickým problémům nakonec Portugalská vláda padla. Na konci roku 2021 neprošel parlamentem návrh na rozpočet pro rok 2022, když se Levý blok (BE) a Portugalská komunistická strana rozhodly nepodpořit návrh menšinové vlády Socialistické strany (PS), přestože doposavad ve většině návrhů hlasovaly společně se Socialistickou stranou. Prezident byl tedy nucen vyhlásit předčasné volby na leden 2022.

3.1.2 analýza volebních výsledků v Portugalsku v roce 2022

Jak je vidět v grafu 4, tak Socialistické straně se dařilo. Volby vyhráli s pětiprocentním nárůstem podpory oproti volbám v roce 2019 a dokonce předčili většinu

⁷¹ CHIAPPA, Claudia. Chega: 5 things to know about Portugal's surging far-right party. Politico.eu [online]. 12. 3. 2024 [cit. 2024-07-04]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/5-things-portugal-surg-ing-far-right-party-chega-ventura/>

⁷² EXPRESSO.PT. André Ventura também defendeu “a redução drástica da presença islâmica” na UE. [online]. 17. 7. 2020 [cit. 2024-07-04]. Dostupné z: <https://expresso.pt/revista-de-imprensa/2017-07-21-Andre-Ventura-tambem-defendeu-a-reducao-drastica-da-presenca-islamica-na-UE>

⁷³ HALIKIOPOULOU, Daphne. Far-right populism and anti-vax movements in southern Europe: a comparison of Spain, Greece, Portugal and Cyprus 89INITIATIVE.com [online]. nedatováno [cit. 2024-07-04].

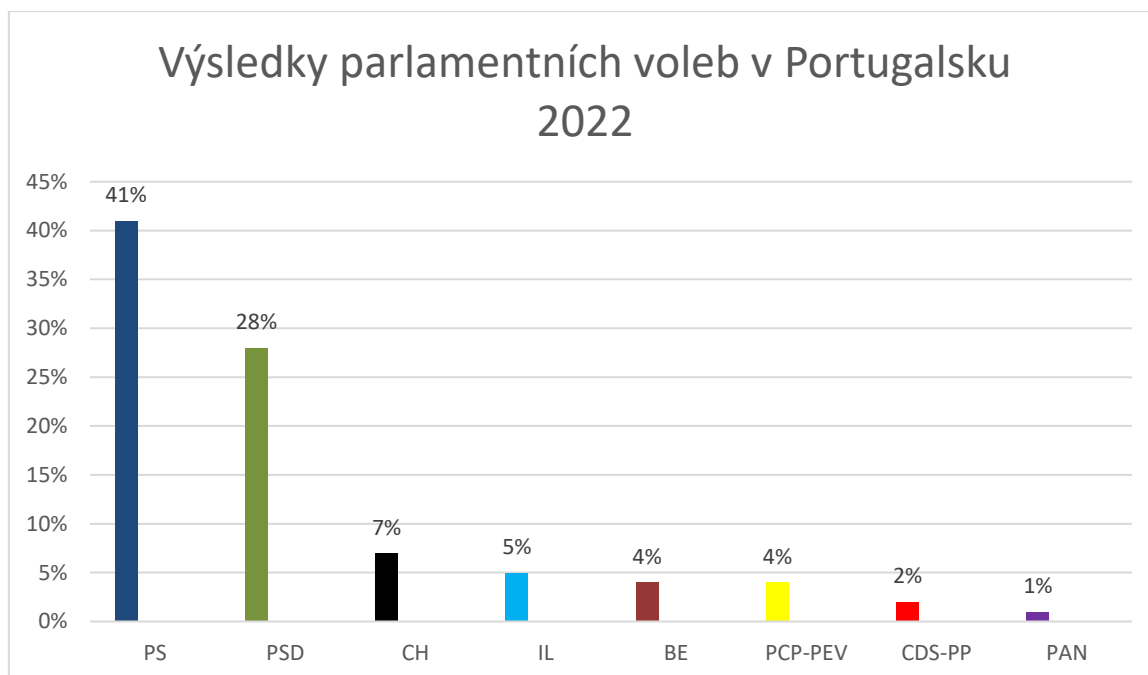
volebních průzkumů během celého volebního období. Tento enormní zisk jim získal 120 křesel v parlamentu a téměř většinu. Voliči PS ocenili solidně zvládnutou covid-19 krizi, hlavně ze zdravotnického hlediska. Socialistická strana získala nové hlasy převážně od svých spojenců z minulé vlády, tedy Levého bloku a Portugalské komunistické strany. Těm jejich voliči naopak vyčítali, že nechali vládu Socialistické strany padnout, když nepodpořili jejich návrh rozpočtu. Hořkosladký výsledek se dostavil u pravicové, populistické strany Chega. V parlamentních volbách v roce 2022 získala strana 7 % hlasů, což je samozřejmě v porovnání s posledními parlamentními volbami úspěch. Chega si polepšila z jednoho křesla ve sněmovně na solidních dvanáct a stala se třetí největší stranou Portugalska. Na druhou stranu Chega získala o zhruba sto tisíc hlasů méně, než-li jejich lídr v prezidentských volbách o rok dříve, přestože přišlo k parlamentním volbám více voličů. Jak jsem již zmiňoval, tak Chega měla velmi dobrou kampaň. Dokázala sama sebe prezentovat jako outsidersy, kteří bojují s obrovskou přesilou ustálených, tradičních stran. V době největších restrikcí, způsobené pandemií covidu-19 se dokázala Chega dostat do popředí médií⁷⁴, kvůli svému kontroverznímu vystupování, ale i díky velmi dobře zvolené strategii na sociálních sítích⁷⁵. V největší síle covidu byly restriktce samozřejmě největší a dotýkaly se nejvíce lidí. V tento moment kampaň Chegy i jejich preference byly na vrcholu. Dobrou práci předvedly navíc i ve volebních kampaních, a to především v té prezidentské. Chegy o sobě dokázala dát znát širšímu publiku, rozšířit svou členskou základnu a ukázat, že z hlasu, který dáte alternativní straně oproti tradiční se nestane hlas propadávající. Sám předseda Chegy Ventura komentoval volby slovy: „*Toto je konec hodné opozice v parlamentu...*“ nebo „*Ostatní říkali, že Chega NE, ale Portugalský lid řekl, že Chega ANO.*“⁷⁶, čímž opět krystalizoval náladu v Portugalské společnosti.

⁷⁴ ALLEN, Josh. The rise of Chega and its impact on the Portuguese party system [online]. 17.3.2022 [cit. 2024-08-04]. Dostupné z: <https://more.bham.ac.uk/populism-in-action/2022/03/17/the-rise-of-chega-and-its-impact-on-the-portuguese-party-system/>

⁷⁵ PALMA, Nuno. André Ventura: a criação de celebridade mediática MEDIALAB.iscte-iul.pt [online]. 28.1.2021 [cit. 2024-08-04]. Dostupné z: <https://medialab.iscte-iul.pt/andre-ventura-a-criacao-da-celebridade-mediatica/>

⁷⁶ LOURENÇO, Paulo. André Ventura: "A partir de agora, vai haver a oposição que faltou ao PS" Jn.pt [online]. 31.1.2022 [cit. 2024-07-04]. Dostupné z: <https://www.jn.pt/nacional/andre-ventura-a-partir-de-agora-vai-haver-a-oposicao-que-faltou-ao-ps-14543629.html/>

Graf 4: Výsledky parlamentních voleb v Portugalsku 2022

Zdroj: Dostupné z: https://www.eleicoes.mai.gov.pt/legislativas2022/resultados/globais_upraven_autorem

3.2 analýza volebních výsledků ve Francii 2017

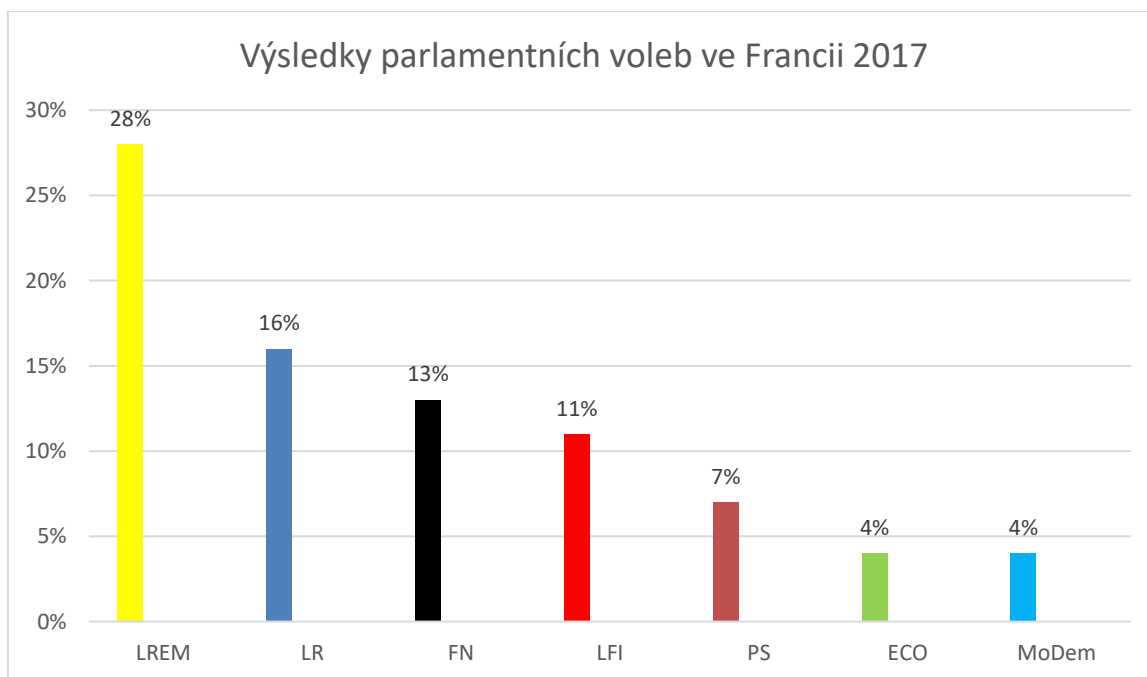
Jako již tradičně se parlamentní volby konaly ve stejném roce jako prezidentské. Vzhledem k vítězství Macrona v prezidentských volbách, kde kandidoval za svoje hnutí Republika v pohybu (LREM), tak se předpokládalo, že volbám bude opět opanovat. Skutečně se tak stalo, v koalici s demokratickým hnutím (MoDem) získali ve volbách pohodlnou většinu v parlamentu. Strany měli v programu proevropskou, centristickou politiku⁷⁷. Marine Le Pen, která se dokázala dostat do druhého v prezidentských volbách se parlamentní volby nepovedly podle představ. Její populistická strana Národní fronta (FN) získala pouhých 13% hlasů a hlavně pouze 8 křesel. Levicová populistická strana LFI, kterou vedl Mélenchon ukázala dobrý potenciál a získala solidních 17 křesel, což je pro stranu, která kandidovala poprvé do parlamentu úspěch⁷⁸. Voliči ukázali, že preferují proevropské, liberální směřování své země. Republikáni (LR) i Socialistická strana (PS), kteří historicky

⁷⁷ GILLETT, Francesca. Emmanuel Macron's La République en Marche: All you need to know about the french President's groundbreaking new party ahead of the elections STANDARD.co.uk [online]. 12. 6. 2017 [cit. 2024-27-04]. Dostupné z: <https://www.standard.co.uk/news/world/emmanuel-macrons-la-republique-en-marche-all-you-need-to-know-about-the-french-presidents-groundbreaking-new-party-ahead-of-the-elections-a3563256.html>

⁷⁸ MONTIGNY, Alban. Législatives, La France insoumise fait son entrée à l'Assemblée. LA-CROIX.com [online]. 18. 6. 2017 [cit. 2024-27-04]. Dostupné z: <https://www.la-croix.com/France/Politique/France>

patřili k nejsilnějším francouzským stranám utrpěly velkou porážku a nedokázali obhájit většinu svých křesel⁷⁹. Účast u voleb byla 49 % respektive 43 % v kole druhém. Jedná se o nejnižší účast v prvním kole za posledních 50 let a ukazuje na apatii francouzských voličů⁸⁰.

Graf 5: Výsledky parlamentních voleb ve Francii 2017

Zdroj: <https://www.archives-resultats-elections.interieur.gouv.fr/resultats/legislatives-2017/FE.php>
upraveno autorem

3.2.1 Macronova vláda

Francie jakožto poloprezidentská republika má těžké vládnutí, pokud úřad prezidenta zastává opozice vůči parlamentu. Naštěstí pro Macrona měla jeho strana v parlamentu většinu, a proto se mohl pustit do řady reforem. Macronova pravicová vláda mířila na snížení daně z příjmu pro firmy. Zároveň přepracovala pracovní právo, s cílem snížit nezaměstnanost. Reformy měly za cíl nastartovat zpomalenou francouzskou ekonomiku⁸¹.

⁷⁹ OLLIVIER, Enora. GOAR, Matthieu. Le PS et Les Républicains contraints au régime sec, LEMONDE.fr [online]. 14.6.2017 [cit. 2024-09-04]. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/elections-legislatives-2017/article/2017/06/14/le-ps-et-les-republicains-contraints-au-regime-sec_5144014_5076653.html

⁸⁰ FRANCETVINFORMO.fr Législatives 2017: l'abstention atteint un niveau record [online]. 12. 6. 2017 [cit. 2024-27-04]. Dostupné z: https://www.francetvinfo.fr/elections/legislatives/legislatives-2017-l-abstention-atteint-un-niveau-record_2233385.html

⁸¹ PERRIER, Tristan. Macron's 2017-2022 economic policies: predominantly supply-side, before covid

Ne všechny kroky, ale byly přijaté s nadšením. Po zvýšení z daně na paliva přišly protesty⁸². Nejdřív proti zvednutí daně na paliva, které ale postupně přešly k protestům proti vysokým nákladům na život. Macronova strana udělala i důchodovou reformu, která měla za cíl udělat důchody z dlouhodobého hlediska udržitelné. Návrh vyvolal řadu protestů po celé zemi. Negativně se k nim vyjádřila i strana FN, která se obává, že reforma ohrozí starší občany a jejich finanční jistoty. V čem byla FN v opozici je kritika otevřenosti Francie a Evropské Unie vůči migraci. Oproti LREM by si FN představovala značně tvrdší migrační zákony⁸³. Jako ve většině zemí propukla pandemie covidu-19 na jaře 2020. Ihned v březnu přišel celostátní lockdown. Lockdown byl velice striktní, většina služeb zavřená a omezení obyvatelstva na minimum. Postupně podle vývoje přicházely povolování a zase utahování restrikcí. FN byla velmi kritická k restrikcím a vyzývala vládu k méně plošným zákazům, ale naopak cíleným⁸⁴. FN vadilo, že LREM nedostatečně podpořila střední a malé podnikatelé, které covidová pandemie nejvíce zasáhla. V prosinci 2020 spustila vláda rozsáhlou očkovací kampaň. Zpočátku byla kampaň pomalá, ale postupně se podařilo zmobilizovat zdroje a celý proces urychlit. Ve Francii se zavedly takzvané očkovací pasy, díky kterým bylo možné vstupovat do veřejných prostorů pouze naočkovaným nebo negativně otestovaným. FN tyto pasy kritizovala jako diskriminační. Zároveň se FN nelíbilo, že některá odvětví mají povinná očkování, což narušuje osobní svobody pracujících v daném sektoru⁸⁵. V neposlední řadě se FN nelíbilo vládní komunikace během pandemie. Označovala ji za zmatečnou a netransparentní.

shifted the priority to fiscal support [online]. 5. 4. 2022 [cit. 2024-27-04]. Dostupné z: <https://research-center.amundi.com/article/macron-s-2017-2022-economic-policies-predominantly-supply-side-covid-shifted-priority-fiscal-support>

⁸² ARMSTRONG, Mark. Over 250,000 protest over fuel prices in France EURONEWS.com. [online]. 18. 11. 2018 [cit. 2024-27-04]. Dostupné z: <https://www.euronews.com/2018/11/18/over-250-000-thousand-protest-over-fuel-prices-in-france>

⁸³ THELOCAL.FR. Explained: How far-right is France's Marine Le Pen?. [online]. 13. 4. 2022 [cit. 2024-27-04]. Dostupné z: <https://www.thelocal.fr/20220413/immigration-abortion-and-crime-is-frances-marine-le-pen-truly-far-right>

⁸⁴ POUSSIELGUE, Grégoire. Covid: les critiques des oppositions redoublent après l'annonce du nouveau confinement LESECHOS.fr [online]. 19. 3. 2021 [cit. 2024-28-04]. Dostupné z: <https://www.lesechos.fr/politique-societe/emmanuel-macron-president/covid-les-critiques-des-oppositions-redoublent-apres-lannonce-du-nouveau-confinement-1299878>

⁸⁵ MCNICOLL, Tracy. In vaccine-sceptic France, candidates walk tightrope on Covid measures. FRANCE24.com [online]. 16. 2. 2022 [cit. 2024-28-04]. Dostupné z: <https://www.france24.com/en/europe/20220216-in-vaccine-sceptic-france-candidates-walk-a-tightrope-on-covid-measures>

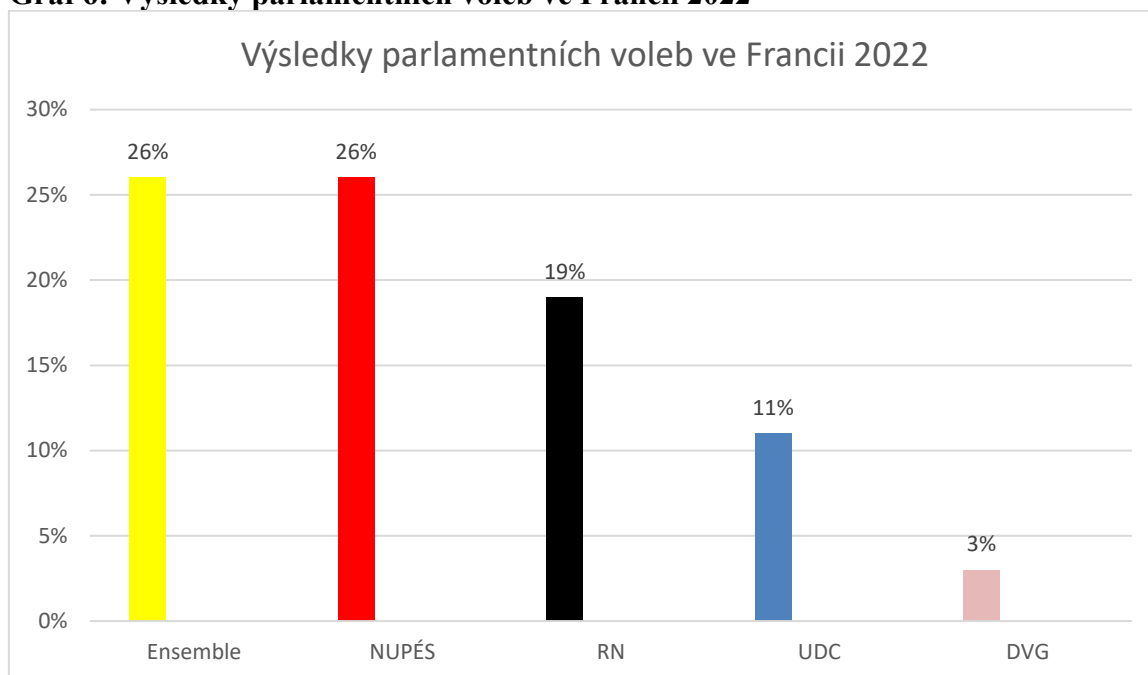
3.2.2 analýza volebních výsledků ve Francii 2022

Přestože na procentuální zisk hlasů, to nemusí být zřejmé, tak volby v roce 2022 se nesly ve znamení úspěchu populistů. Nejsilnější stranou se stala opět Macronova koalice Společně (Ensemble), která spojovala LREM, MoDem a další spojence. Jenže ztratila většinu v parlamentu a byla donucena vést menšinovou vládu. Voliči ukázali, že nejsou spokojeni s vládou Macrona. Ve Francii stejně jako ve spoustě jiných evropských zemích rostly extrémně životní náklady a s nimi i finanční nejistota. Skvělý základ pro změnu politického vedení. Le Pen založila novou stranu RN. Ta volně navazovala na její bývalou stranu FN, ale změnou názvu a distancováním se od extremistických názorů se chtěla RN otevřít, co největšímu počtu voličů⁸⁶. Její strategie zafungovala a ve volbách v roce 2022 získala RN o 81 křesel více, což byl největší nárůst ze všech parlamentních stran. RN se podařilo úspěšně transformovat. FN (RN) se povedlo jako opoziční straně kritizovat ekonomické a sociální reformy, ale i dle mnohých pomalou reakci Macrona na pandemii. Zároveň její návrhy jako nacionalistické návrhy jako je zvýšení cel při dovozu, aby se mohli rozvíjet francouzské firmy oproti nadnárodním nebo zvýšení sociálních dávek, ale pouze pro „pravé Francouze“⁸⁷. Nyní považuje sociální systém za příliš štědrý k nefrancouzským menšinám. V době covidu získala Le Pen přízeň od voličů, kteří měli pocit, že je stát nadměrně kontroluje a jeho kroky jsou pomalé a neefektivní.

⁸⁶ GUILLOU, Clément. MESTRE, Abel. 50 years on the French far right: How the Front National became the Rassemblement National LEMONDE.fr [online]. 9. 10. 2022 [cit. 2024-28-04]. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/en/politics/article/2022/10/09/50-years-on-the-french-far-right-how-the-front-national-became-the-rassemblement-national_5999699_5.html

⁸⁷ BRENT, Thomas. What is Le Pen's 'French nationals first' policy and is it legal?. [online]. 13. 4. 2022 [cit. 2024-28-04]. Dostupné z: <https://www.connexionfrance.com/news/what-is-le-pens-french-nationals-first-policy-and-is-it-legal/198985>

Graf 6: Výsledky parlamentních voleb ve Francii 2022

Zdroj: Dostupné z: <https://www.archives-resultats-elections.interieur.gouv.fr/resultats/legislatives-2022/FE.php> upraven autorem

3.3 analýza volebních výsledků na Slovinsku v roce 2018

Parlamentní volby na Slovinsku v roce 2018 byly již několikáté v řadě předčasné.

Předchozí vláda, padla, když její premiér Miro Cerar odstoupil, kvůli anulovanému referendu o železničním spojení Koperu s Divačou. Toto železniční spojení byl největší projekt kabinetu Mira Cerara a jeho utnutí přineslo velké politické napětí a premiér tedy neviděl jinou možnost než odstoupit.⁸⁸

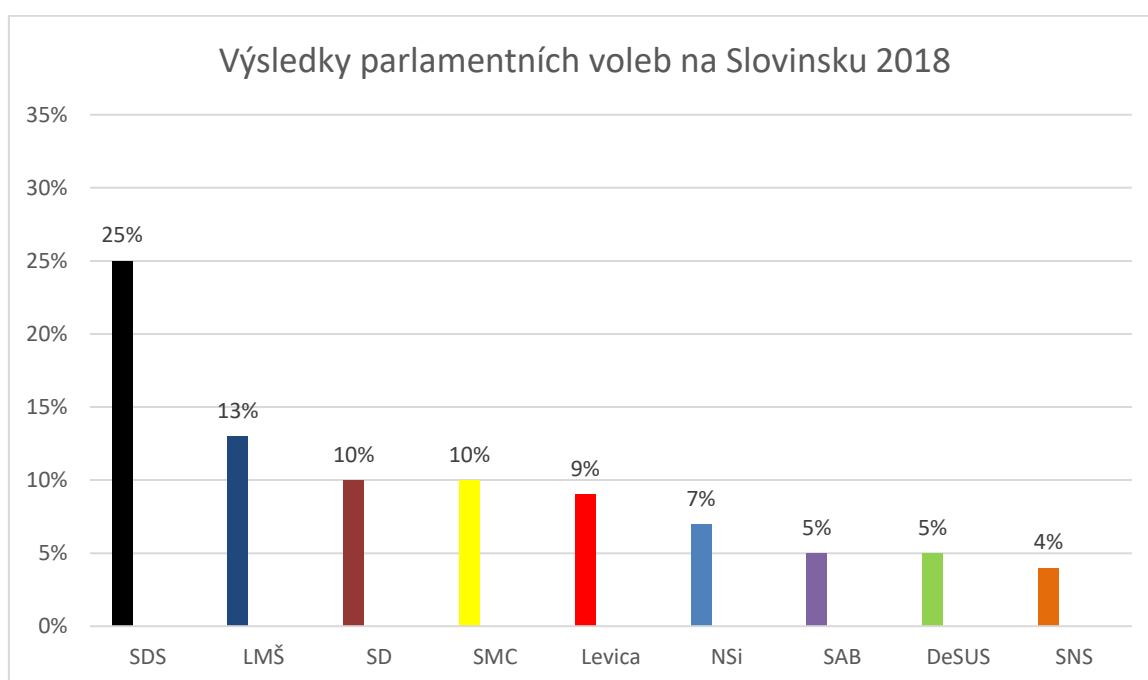
Krátce po odstoupení Cerara byly vyhlášeny předčasné volby na třetího června. Jak je vidět na grafu 5, tak v předčasných volbách zvítězila Slovinská demokratická strana (SDS) vedena Janezem Janšou se ziskem 25 % hlasů. Slovinská demokratická strana má za roky ve vrcholné Slovinské politice vybudovanou solidní podporu. Navíc obyvatelé Slovinska si po řadě předčasných voleb přáli stabilní kabinet, který historicky Janez Janša nabízel. Janez Janša krátce po zveřejnění výsledků prohlásil: „*Naše strana staví Slovinsko na první místo, Slovinci první.*“⁸⁹ Velmi obvyklý komentář od protiimigračního politika.

⁸⁸ SURK, Barbara. Slovenian leader quits after court blocks key rail project NYTIMES.com [online]. 15.3.2018 [cit. 2024-12-04]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2018/03/15/world/europe/slovenia-prime-minister-miro-cerar-resigns.html>

⁸⁹ THEGUARDIAN.COM. Slovenian nationalist party set for power after winning election [online]. 4.6.2018 [cit. 2024-12-04]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2018/jun/03/anti-immigration-party-leads-exit-poll-in-slovenian-election>

Naopak volební výsledky byly velkým zklamáním pro doposud vládnoucí koalici. Strana moderního centra (SMC), kterou vedl Miro Cerar získala pouze 10 % hlasů, čímž ztratila 26 míst v parlamentu. Druhá největší vládnoucí strana Demokratická strana pensistů Slovinka ztratila polovinu svých míst v parlamentu⁹⁰. Jediná vládnoucí strana, jejíž práci voliči ocenili byli Sociální demokraté (SD), kteří získali 10 % hlasů, a tedy i 10 míst v parlamentu, čímž získali 4 nová křesla. Účast ve volbách se oproti minulým parlamentním volbám zvedla zhruba o procento a půl.

Graf 7: Výsledky parlamentních voleb na Slovinsku 2018

Zdroj: Dostupné z: <https://www.dvk-rs.si/arhivi/dz2018/#/rezultati> Upraveno autorem

Přestože Slovinská demokratická strana se ve volbách stala jednoznačně nejsilnější parlamentní stranou, tak ihned po volbách bylo jasné, že by pro Janšu bude velmi náročné složit koalici, aby mohl vládnout⁹¹. Většina středových a levicových stran ihned po volbách veřejně oznámila, že s SDS do koalice nepůjde. Přesto Janša dostal od prezidenta mandát, aby vytvořil vládní koalici⁹². Jenže všechny levicové a středové strany dostaly

⁹⁰ MARKEŠ, Janez. Levo od desnega in desno od levega. Delo.si [online]. 5. 6. 2018 [cit. 2024-20-04]. Dostupné z: <https://apnews.com/general-news-d450c2e05b9448ca969c5d2f3ddf7333>

⁹¹ MARKEŠ, Janez. Levo od desnega in desno od levega. Delo.si [online]. 5. 6. 2018 [cit. 2024-20-04]. Dostupné z: <https://apnews.com/general-news-d450c2e05b9448ca969c5d2f3ddf7333>

⁹² RTVSLO.si. Pahor: Prav in pošteno je, da zmagovalec prvi poskusi sestaviti vlado [online]. 4. 6. 2018 [cit. 2024-25-04]. Dostupné z: <https://www.rtv slo.si/slovenija/grem-volit/pahor-prav-in-posteno-je-da-zmagovalec-prvi-poskusi-sestaviti-vlado/456965>

svého slibu a vládu se Janšovi složit nepovedlo. Šanci tedy dostal předseda druhé největší slovinské strany Marjan Šarec. Šarec po dlouhých vyjednáváních složil koalici ve které se nacházeli další levicové a středové strany. Celkem bylo v této koalici 5 stran včetně Sociálních demokratů, Strany moderního centra, Strany Alenky Bratušek a Demokratické strany penzistů Slovinska⁹³. Vláda byla orientovaná na evropskou integraci a sociální spravedlnost.

3.2.1 Průzkumy veřejného mínění

Pro analýzu průzkumů veřejného mínění na Slovinsku jsem si vybral americkou společnost Politico, která přes 15 let komentuje americkou, ale i mezinárodní politiku. Vládnout v menšinové vládě s tolika koaličními partnery se ukázalo jako velmi náročné. Marjan Šarec, proto vládl pouze do ledna 2020, kdy rezignoval, protože měl pocit, že koalice je příliš křehká a on sám nemá dostatečnou podporu, aby mohl prosazovat reformy, které by chtěl⁹⁴. Šanci tedy dostal opět vítěz voleb Janša se svojí Slovinskou demokratickou stranou. Janšovi se podařilo složit středo-pravicovou vládní koalici společně se Stranou moderního středu, Demokratickou stranou penzistů Slovinska a Novým Slovinskem. Zemi oficiálně přebíral Slovinsko třináctého března. Novou vládu nečekalo nic jednoduchého, již od začátku vládnutí musela čelit koronavirové krizi.⁹⁵

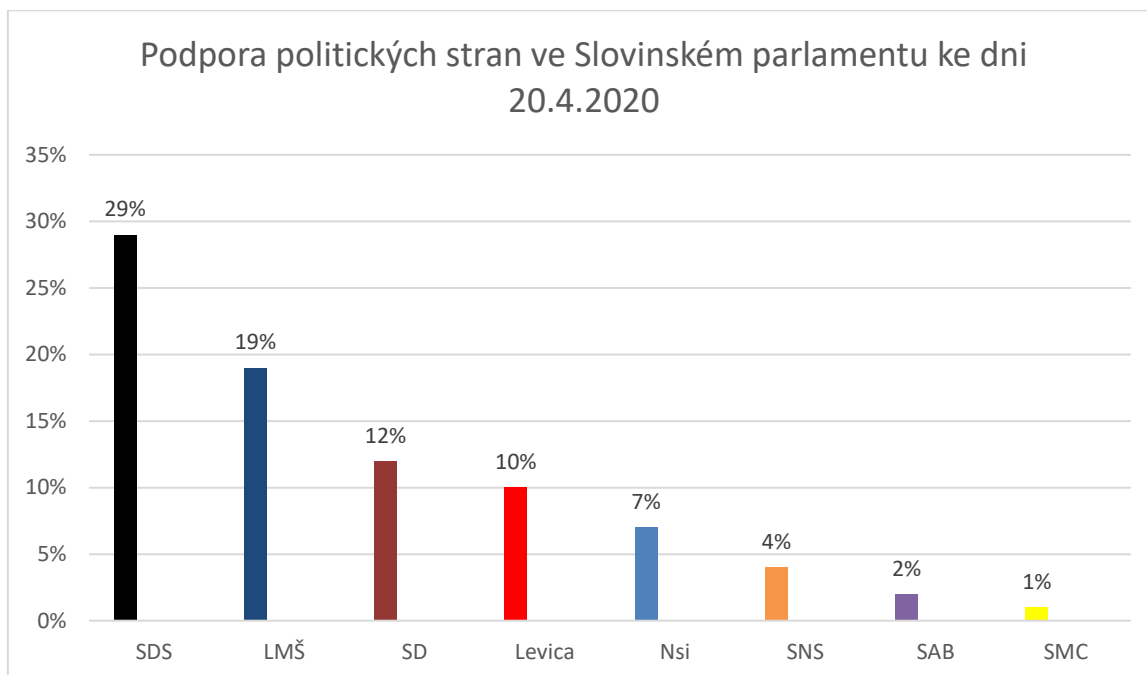
Jak je vidět v grafu 6, tak nejvíce na vládnutí v krizi získala nejsilnější vládnoucí strana SDS. Voliči ji ocenili za rychlé vytvoření personálu krizového řízení, kterému předsedal předseda strany Janša a celkově rychlou reakci. Vláda se snažila omezit pohyb osob a uzavřela školy, neesenciální obchody a veřejné budovy. Na vzniku nové vlády získala i LMS, které se zvedly preference převážně díky bývalým voličům SMC, kteří byli zklamáni vstupem SMC do vlády se Slovinskou demokratickou stranou.

⁹³APNEWS.COM. Ex-comedian proposed as Slovenia prime minister-designate [online]. 8. 8. 2018 [cit. 2024-20-04]. Dostupné z: <https://apnews.com/general-news-d450c2e05b9448ca969c5d2f3ddf7333>

⁹⁴GEHRKE, Laurenz. Slovenian PM resigns and calls for snap election. POLITICO.eu [online]. 27. 1. 2020 [cit. 2024-20-04]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/marjan-sarec-slovenia-prime-minister-resigns/>

⁹⁵NOVAK, Marja. Slovenian parliament confirms centre-right cabinet of PM Jansa REUTERS.com [online]. 13.3. 2018 [cit. 2024-20-04]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-slovenia-government/slovenian-parliament-confirms-center-right-cabinet-of-pm-jansa-idUSKBN210360/>

Graf 8: Průzkum veřejného mínění podpory politických stran ve Slovinském parlamentu ke dni 20.4.2020

Zdroj: Dostupné z: <https://www.politico.eu/europe-poll-of-polls/slovenia/> upraveno autorem

První vlnu pandemie covidu-19 zvládlo Slovinsko víc než dobře, a protože ve společnosti panoval velký strach z covidu-19, tak si nikdo ani netroufl kritizovat velmi razantní metody, které vláda razila. Příkladem může být necitlivé uzavření některých pracovních míst, které lidé s nejnižšími příjmy nepříjemně pocítili. V květnu Slovinsko jako první v Evropě oznámilo, že je pandemie u konce. Zároveň to, ale znamenalo, že finanční kompenzace se pro mnoho lidí zrušily na konci měsíce. Přes léto se situace uklidnila, ale vláda se přesto chtěla připravit na další vlnu a v anti-covid aplikaci nechala sledovací zařízení. Proti tomu se vyrojila vlna nevole, protože aby vás mohl přes aplikaci sledovat je samozřejmě proti lidským právům.⁹⁶ S příchodem podzimu přišla i na Slovinsko druhá vlna. Přestože již v září vyhlásila vláda plošný lockdown, tak tentokrát nedokázala čísla nakažených udržet zkrátka. Hlavně ke konci roku 2020 mělo Slovinsko jednu z největší mír obyvatel nakažených v přepočtu na celkový počet obyvatel země na světě⁹⁷.

Neustávající druhá vlna, na kterou se kabinet Janši dostatečně nepřipravil naprosto

⁹⁶ RTVSLO.SI. Svarila, da je protikoronska aplikacija čezmeren poseg v človekove pravice. [online]. 6.7. 2020 [cit. 2024-20-04]. Dostupné z: <https://www.rtv slo.si/slovenija/svarila-da-je-protikoronska-aplikacija-čezmeren-poseg-v-človekove-pravice/529475>

⁹⁷ Ružič Gorenjec, N., Kejžar, N., Manevski, D., Pohar Perme, M., Vratnar, B., & Blagus, R. (2021). COVID-19 in Slovenia, from a success story to disaster: what lessons can be learned?. *Life*, 11(10), 1045.

vyčerpal zdravotní sektor, a i přes přísné zákazy, tak v březnu 2021 mělo Slovinsko čtvrtou největší úmrtnost na covid-19 na světě⁹⁸. Během covidové krize začal Janša bojovat i s masovými médii. Nejenže podpora informačních platforem jako jsou noviny nebo televizní stanice jedna z nejnižších ve srovnání s jinými odvětvími, ale Janša se v rozhovoru, kde měl radit jak bojovat s covidem-19, takto vyjádřil o masových médiích: „Pro začátek, je extrémně zdravé se nedívat, číst nebo poslouchat informační média, u kterých víte dopředu, že budou překrucovat zprávy, to je naprostá ztráta času.“⁹⁹

V prosinci roku 2020 začala na Slovinsku očkovací kampaň. Jako ve většině zemí byly nejdříve naočkovány rizikové skupiny jako jsou zdravotníci, pracovníci v sociálních službách a důchodci. Postupem se očkování rozšířila i na další rizikové skupiny. Vláda zároveň s očkovací kampaní spustila obrovskou informační kampaň, ve které vyvracela mýty o očkování a podpořila důvěru veřejnosti k vakcínám. Vakcinace se podařila úspěšně a na jaře 2021 se postupně začaly uvolňovat restriktce. Desátého května 2022 bylo plně naočkováno téměř 58% obyvatelstva.

3.3.2 Analýza volebních výsledků na Slovinsku 2022

Krom covidové pandemie se musel premiér Janez Janša potýkat i s dalšími problémy. Od svého přechodu z opozice do vlády, se konaly konstantně protesty proti jeho osobě až do dalších parlamentních voleb. Během této doby proběhlo celkem 105 demonstrací proti jeho osobě. Mnoho z těchto protestů proběhlo na kole, protože jezdit na kole bylo i přes přísné zákazy, které měly za cíl zmírnit rozšiřování covidu-19, povoleno. Protestující vyčítali Janšovi, že jeho kroky vedou k autoritářství, což ještě podpořily jeho úzké vazby na maďarského premiéra Orbána¹⁰⁰. Janšovi je vyčítáno hlavně jeho chování vůči médiím a jsou zde i obavy o omezení svobody slova. Janša útočí na konferencích, přes svá média i přes sociální sítě na novináře, kteří jsou k němu kritičtí. Zároveň se snažil ovlivnit financování veřejnoprávních médií¹⁰¹. Janšovi byla dále vyčítána zahraniční politika, která

⁹⁸ JOHNS HOPKINS UNIVERSITY. [online]. Nedatováno [cit. 2024-20-04]. Dostupné z: <https://coronavirus.jhu.edu/region/slovenia>

⁹⁹ KOLESIDIS, Yannis. How PM Janša exploited the pandemic in his war on Slovenian media (Delo). Ipi.media [online]. 31.1. 2022 [cit. 2024-20-04]. Dostupné z: <https://ipi.media/how-pm-jansa-exploited-the-pandemic-in-his-war-on-slovenian-media/>

¹⁰⁰ BREZAR, Aleksandar. Will Janez Janša take Slovenia down the same populist road as Hungary?. Euronews.com [online]. 28.10. 2020 [cit. 2024-21-04]. Dostupné z: <https://www.euronews.com/my-europe/2020/10/28/will-janez-jansa-take-slovenia-down-the-same-populist-road-as-hungary>

¹⁰¹ INDEPENDENT.CO.UK Thousands rally against Slovenian PM ahead of EU presidency. [online]. 28.5.

byla mnohými označována jako protievropská a konfliktní. V roce 2020 například otevřeně vyjádřil podporu Maďarska a Polska, kterým EU vyčítala porušování principů právního státu¹⁰².

V grafu 7 jsou jednoznačně vidět výsledky těchto protestů. Volby vyhrává strana Svoboda (GS), která vznikla, aby mohla vyzvat Slovinskou demokratickou stranu. Strana Svoboda vznikla právě jako reakce nespokojených s opětovnou vládou SDS. Stranu založil Robert Golob, který ji i do parlamentních voleb vedl a posléze se stal i premiérem. Ideologicky se řadí hnutí svobody do zeleného liberalismu, je proevropské a do Slovinské politiky přineslo nový, svěží dech¹⁰³. Svoboda získává 41 křesel a pohodlně skládá koalici se Sociální demokracií a stranou Levica. Sociální demokracie i Levica lehce oslabily oproti minulým volbám, ale pořád se pohodlně vešly nad hranici čtyř procent, která zaručuje vstup do parlamentu. Slovinská demokratická strana zvládla sice první vlnu covidu-19 a měla velmi slušné preference, jenže nezvládnutí druhé vlny společně s velmi agresivní protievropskou a konzervativní politikou nakonec stálo SDS výhru ve volbách a návrat do opozice. Voliči ukázali ve volbách, že si přejí změnu politického smýšlení země konzervativní a nacionalistické politiky SDS na novou proevropskou, progresivní a sociální politiku. Oproti minulým volbám se výrazně zvýšila účast. K volbám přišlo téměř 71 % voličů¹⁰⁴, zatímco v roce 2018 pouze necelých 53 %.

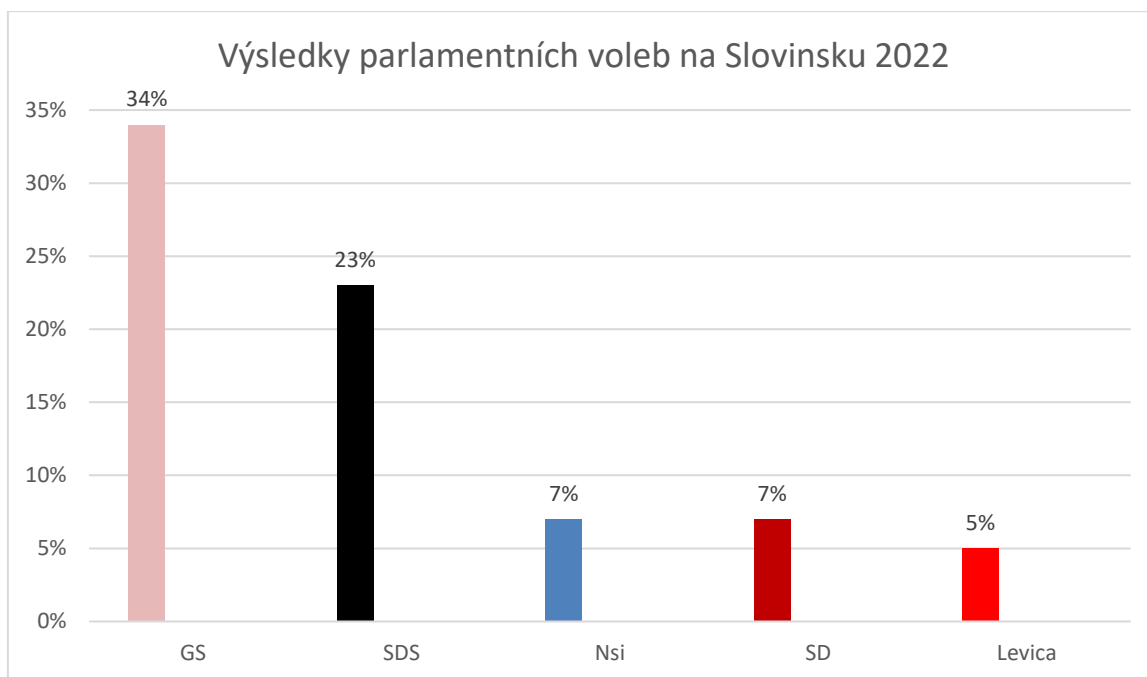
2021 [cit. 2024-21-04]. Dostupné z <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/thousands-rally-against-slovenian-pm-ahead-of-eu-presidency-janez-jansa-ljubljana-viktor-orbn-donald-trump-sta-b1856121.html>

¹⁰² EURACTIV.com Slovenia PM backs Hungary, Poland in EU rule of law row [online]. 18.11. 2020 [cit. 2024-21-04]. Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/fiscal-policy/news/slovenia-pm-backs-hungary-poland-in-eu-rule-of-law-row/>

¹⁰³ SEZNAMZPRÁVY.CZ. Slovinský „Orbán“ poražen. Volby vyhrál politický nováček. [online]. 24.4. 2022 [cit. 2024-21-04]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-slovinsky-orban-porazen-volby-vyhral-politicky-novacek-199556>

¹⁰⁴ DVK-RS.SI. volitve v dz 2022 [online]. Nedatováno [cit. 2024-20-04]. Dostupné z: <https://www.dvk-rs.si/volitve-in-referendumi/drzavni-zbor-rs/volitve-drzavnega-zbora-rs/volitve-v-dz-2022/>

Graf 9: Výsledky parlamentních voleb na Slovinsku 2022

Zdroj: Dostupné z: <https://www.dvk-rs.si/volitve-in-referendumi/drzavni-zbor-rs/volitve-drzavnega-zbora-rs/volitve-v-dz-2022/> upraveno autorem

3.4 analýza volebních výsledků v Maďarsku 2018

Parlamentní volby se v Maďarsku konaly 8. dubna a nepřekvapivě v nich opět opanovala vládnoucí pravicová strana Fidesz, kterou vede Viktor Orbán. Kampaň Fidesz byla velmi jednoduchá, ale o to účinnější. Celá byla opřena o nacionalismus¹⁰⁵. Hlavní problémem byla migrace z jižní hranice a vměšování se EU do vnitrostátních záležitostí Maďarska. Maďarsku se navíc dařilo i díky EU velmi dobře ekonomicky a Orbán toto dobře prezentuje. Opoziční navíc trápí korupční skandály, které mají vždy obrovskou publicitu¹⁰⁶. V grafu 8 je vidět, že strana Fidesz získala 49 % hlasů, čímž získala i dvou třetinovou, tedy ústavní většinu. Ozývaly se, ale hlasy, že takto velký počet křesel získala Fidesz především kvůli změně volebního zákona v roce 2011, který přidal mandáty jednotlivým volebním obvodům, kde Fidesz dominuje¹⁰⁷. Ten změnila sama Fidesz jako

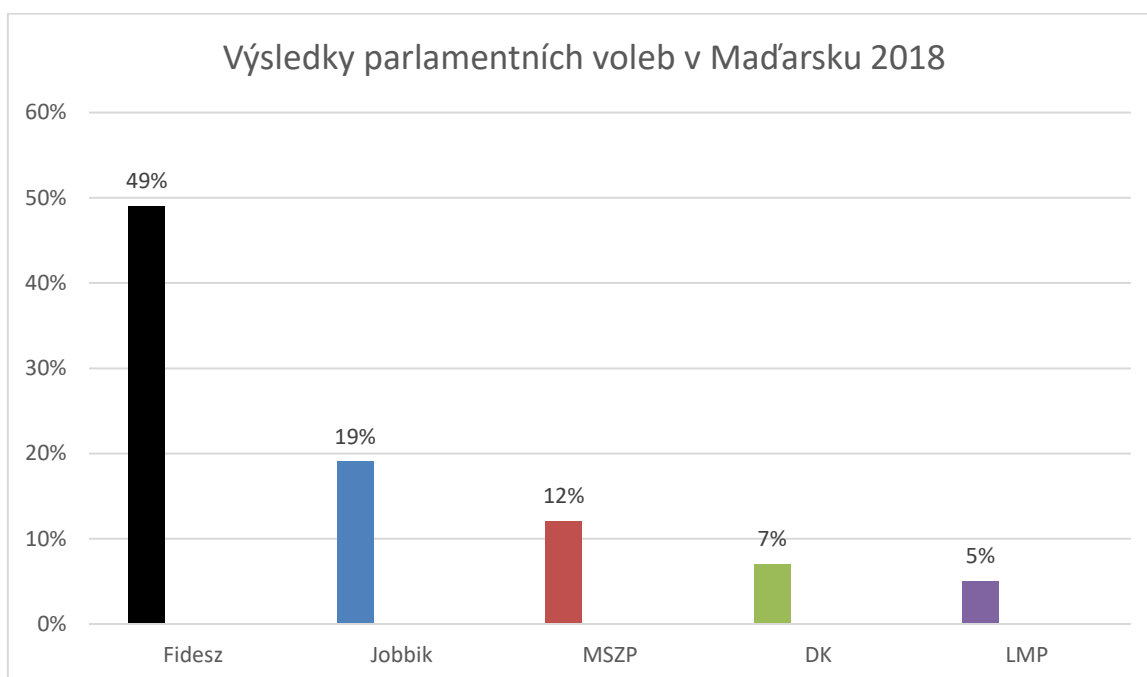
¹⁰⁵ THAN, Krisztina. SZAKACS, Gergely. Hungary's strongman Viktor Orbán wins third term in power REUTERS.com [online]. 9.4. 2018 [cit. 2024-22-04]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-hungary-election/hungarys-strongman-viktor-orban-wins-third-term-in-power-idUSKBN1HE0UC/>

¹⁰⁶ KREKÓ, Peter. ENYEDI, Zsolt Explaining Eastern Europe: Orbán's Laboratory of Illiberalism. Journalofdemocracy.org [online]. 24.4. 2022 [cit. 2024-21-04]. Dostupné z: <https://www.journalofdemocracy.org/articles/explaining-eastern-europe-orbans-laboratory-of-illiberalism/>

¹⁰⁷ BÁNKUTI, Miklós. RÉTI, Zoltán. Legal but not fair: Viktor Orbán's new supermajority VERFASSUNGSBLOG.de [online]. 14.4. 2014 [cit. 2024-21-04]. Dostupné z: <https://verfassungsblog.de/legal-but-not-fair-viktor-orbans-new-supermajority/>

jeden z členů tehdejší koalice. Na druhém místě se umístila strana Jobbik, která má historii spjatou s extrémní pravicí, ale před volbami se snažila umírnit a přiblížit, co největší základně voličů. Před volbami se spekovalo, že všechny opoziční strany se spojí, aby měly šanci Orbána porazit, ale nakonec se jim nepodařilo se včas dohodnout. Oproti většině ostatních států Evropské unie nemusí Fidesz díky velkému volebnímu zisku formovat složitou koalici a může vládnout samostatně¹⁰⁸. K volbám se dostavilo téměř 70 % voličů, což je o 8 % více než v předchozích volbách.

Graf 10: Výsledky parlamentních voleb v Maďarsku 2018

Zdroj: Dostupné z: <https://www.valasztas.hu/ogy2018> upraveno autorem

3.4.1 Průzkumy veřejného mínění

Pro data z průzkumů veřejného mínění jsem si vybral společnost Europe Elects, což je německá firma, která už 10 let spolehlivě sbírá data průzkumů veřejného mínění i výsledků voleb po celé Evropě. Vláda Fidesz pokračovala v upevňování své moci a další centralizaci. Toto období by se dalo charakterizovat jako upevňování moci na svém území, zatímco si přidělává další nepřátele na poli mezinárodním. Fidesz využila své ústavní většiny a donutila některé soudce odejít do důchodu¹⁰⁹ a na jejich místa dosadila soudce

¹⁰⁸ INDEX.hu. Orbán mást akar Lázár helyett, és megvédté a Soros-listát [online]. 20.4.2018 [cit. 2024-21-04]. Dostupné z: https://index.hu/belfold/2018/04/20/orban_viktor_interju_aprilis_20_kozradio/

¹⁰⁹ KREKÓ, Peter. ENYEDI, Zsolt Explaining Eastern Europe: Orbán's Laboratory of Illiberalism. Journalofdemocracy.org [online]. 30.7.2018 [cit. 2024-21-04]. Dostupné z: <https://www.journalofdemocracy.org/articles/explaining-eastern-europe-orbans-laboratory-of-illiberalism/>

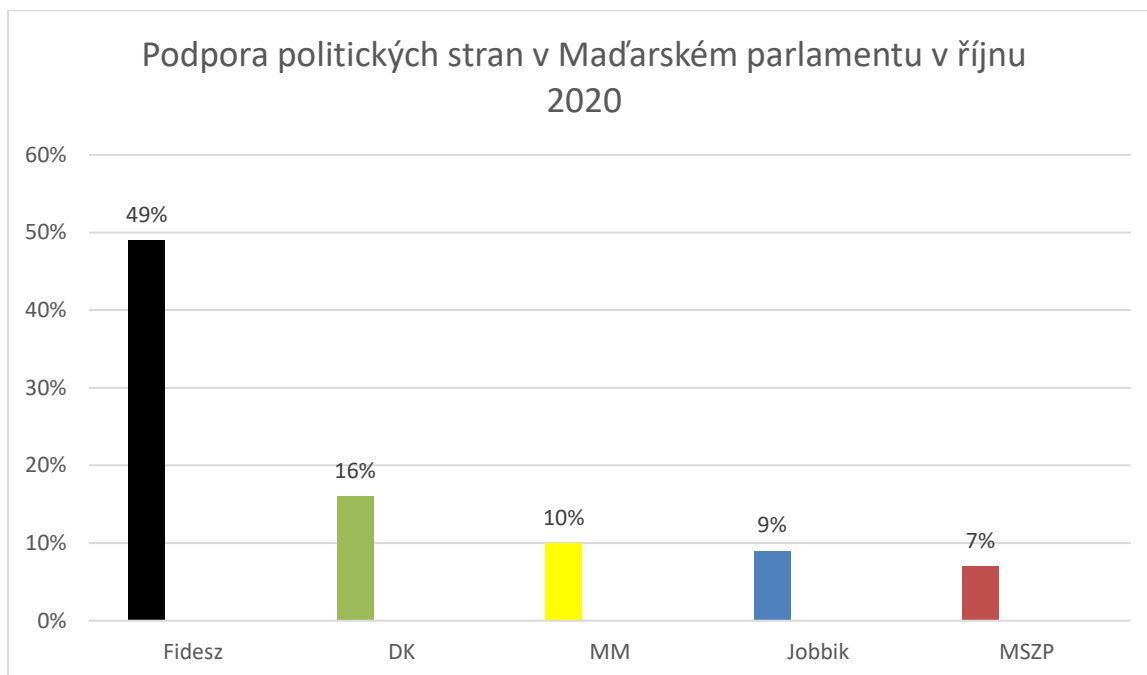
loajální straně. Fidesz ztenčuje i lajnu mezi národními státními médii a médii strany. Ve veřejnoprávní televizi je provládní propaganda a před volbami má vládní strana vždy více času na obrazovce, a navíc je vykreslována ve skvělém světle¹¹⁰. Nezávislí novináři, stejně jako nevládní organizace musí čelit politickému i ekonomickému nátlaku. V době pandemie covidu-19 udělalo Maďarsko hned několik kontroverzních kroků. Vláda si schválila časově neomezený zákon, o nouzovém stavu, který dovolil premiérovi vládnout pouze pomocí dekretů¹¹¹. Vystala otázka, zdali tohoto postavení nebude vládní strana vše s premiérem zneužívat. Přišlo rychlé uzavření hranic, škol, ale i řady obchodů. Pandemii covidu-19 provázely velké zmatky v komunikaci s obyvatelstvem a obecné transparentnosti o datech nakažených. V Maďarsku začali jako jedni z prvních s plošným očkováním proti covidu-19. Jenže na rozdíl od jiných států povolili i vakcíny ruský Sputnik V a čínský Sinopharm, které nebyly schváleny Evropskou agenturou pro léčivé přípravky. Přestože vakcinace přišla velmi brzy, tak obecné zmatky se změnami opatření a přijetí neschválených vakcín vedly k tomu, že Maďarský zdravotní systém se dostával opakovaně pod obrovský tlak a přepracovanost, což vyústilo k jednomu z nejhorších úmrtností na počet obyvatel na světě, a dokonce druhou nejhorší v celé EU¹¹². V grafu 9 je, ale vidět, že i přes nezvládnutý covid se voliči od Fidesz neodvrací. Je evidentní, že kroky, které snižují demokratičnost v zemi a napomáhají Fidesz se udržet u moci fungují. Zároveň se ukazuje, že protiimigrační a protievropské téma je pro Maďarské voliče důležitější, než omezení demokracie nebo nezvládnutá pandemie covidu-19.

¹¹⁰ HRW.ORG. Hungary: Ruling Party's Lock On Power Threatens EU. [online]. 5.4.2022 [cit. 2024-21-04]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/news/2022/04/05/hungary-ruling-partys-lock-power-threatens-eu>

¹¹¹ WALKER, Shaun. Hungary passes law that will let Orbán rule by decree. Theguardian.com. [online]. 30.3. 2020 [cit. 2024-25-04]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/30/hungary-jail-for-coronavirus-misinformation-viktor-orban>

¹¹²JOHNS HOPKINS UNIVERSITY. Mortality in the most affected countries [online]. Nedaťováno [cit. 2024-25-04]. Dostupné z: <https://coronavirus.jhu.edu/data/mortality>

Graf 11: Průzkum veřejného mínění v podpory politických stran v Maďarském parlamentu v říjnu 2020

Zdroj: Dostupné z: <https://europeelects.eu/hungary/> upraveno autorem

3.3.2 Analýza volebních výsledků v Maďarsku 2022

Zhruba rok před volbami do parlamentu se všechny relevantní strany opozice spojily do jedné s názvem jednotně pro Maďarsko¹¹³. Spojením chtěly získat šanci proti Fidesz, které byl nakloněn volební systém, který preferoval v jednokolovém systému větší strany.

V průzkumech veřejného mínění si v průběhu roku vedla strana velmi dobře a v některých měsících dokonce porážela Fidesz. Koalice se předem domluvila na společném programu, ve kterém chtěla být sociálně liberální a proevropská¹¹⁴. Bohužel se ale nepodařilo koalici přesvědčit voliče o jednotlivých částech svého programu, takže nakonec z kampaně vyplynula pouze proti Orbánovská rétorika, což bylo pro oslovení voličů nedostatečné.

V takto velké koalici, která zahrnovala od zelených, přes sociální demokraty až po Jobbik, který je výrazně pravicový došlo k řadě interních problémů, které stěžovaly kampaň¹¹⁵.

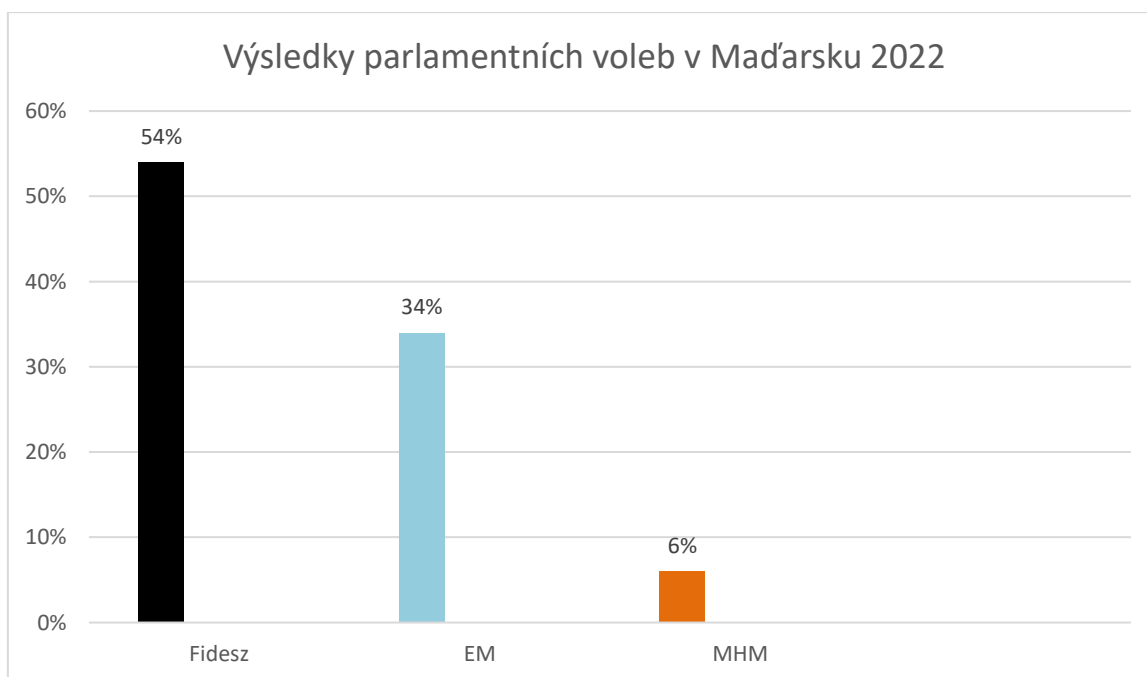
¹¹³DUNAI, Marton. Hungarian opposition unites to challenge PM Orban in 2022. REUTERS.com [online]. 14.8. 2020 [cit. 2024-25-04]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/world/hungarian-opposition-unites-to-challenge-pm-orban-in-2022-idUSKCN25A0ZN/>

¹¹⁴BAYER, Lili. Inside the Hungarian campaign to beat Viktor Orbán POLITICO.eu [online]. 26.7. 2020 [cit. 2024-25-04]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/inside-the-hungarian-opposition-uphill-battle-to-beat-viktor-orban-fidesz-party/>

¹¹⁵BAYER, Lili. Inside the Hungarian campaign to beat Viktor Orbán POLITICO.eu [online]. 26.7. 2020 [cit. 2024-25-04]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/inside-the-hungarian-opposition-uphill-battle-to-beat-viktor-orban-fidesz-party/>

Fidesz, kteří cítili tlak od nově vzniklé koalice ještě přitvrdily ve využívání naprosté většiny mediálního prostoru. Navíc, zde zazněla i kritika, že Fidesz používá státní zdroje pro svoji kampaň. Například používala data z registru pro covid-19 vakcínu, aby mohla cíleně používat reklamu na tyto jedince¹¹⁶. Jak je vidět v grafu 10, tak Fidesz nakonec předčila průzkumy veřejného mínění a ve volbách opět dominovala. Pravděpodobně největším problémem byl, že většina voličů Jobbiku přešla k Fidesz, místo, aby podpořila koalici, do které Jobbik vstoupil. Fidesz získala největší procentuální zisk v parlamentních volbách od pádu komunismu. Koalice zklamaná neúspěchem ve volbách se de facto krátce po volbách rozpadá. Do parlamentu vstupuje i jedna nová strana, kterou je Naše domovina. Naše domovina je krajně pravicová strana, která převzala voliče Jobbiku¹¹⁷ pro které nebyla koalice ve které Jobbik figuroval dostatečně radikální. Výsledky voleb ukazují, že Maďarská hrdost, aby jim nikdo nediktoval, co mají dělat a zároveň strach z evropské integrace jsou pro veřejnost zdaleka nejdůležitější témata. K urnám v roce 2022 přišlo pouze nepatrně méně voličů, než v roce 2018.

Graf 12: Výsledky parlamentních voleb v Maďarsku 2022

Zdroj: Dostupné z: <https://europelects.eu/hungary/> upraveno autorem

¹¹⁶ HRW.ORG. Trapped in a Web The Exploitation of Personal Data in Hungary's 2022 Elections. [online]. 1. 12. 2022 [cit. 2024-25-04]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/report/2022/12/01/trapped-web/exploitation-personal-data-hungarys-2022-elections>

¹¹⁷ BALKANINSIGHT.com Hungary's orban eyes opportunity, risk in rising far-right party [online]. 22. 4. 2022 [cit. 2024-29-04]. Dostupné z: <https://balkaninsight.com/2022/04/22/hungarys-orban-eyes-opportunity-risk-in-rising-far-right-party/>

Závěr

Dle rozdělení na dva makroregiony, tedy na západoevropský a středoevropský je jasné, že ve střední Evropě mají populistické strany větší tradici ve vedení země, zatímco populistické strany v západní Evropě byly spíše v opozici nebo vznikly v posledních letech. Z výsledků zkoumání lze vyvodit, že u západních zemí pandemie covidu-19 nahrála populistickým stranám do karet. Strany zde již byly na vzestupu, především díky migrační krizi, ale pandemie jim dala novou platformu pro kritiku tradičního establishmentu. Krize způsobená covidem-19 navíc vyvolala i menší ekonomickou a sociální krizi, což prospělo opozičním stranám, což je i případ námi zkoumaných populistických stran ve Francii i v Portugalsku.

Na Slovinsku a v Maďarsku byly populistické strany u moci v době propuknutí pandemie covidu-19. V obou zemích byly strany již dlouhodobě etablované. Ani jedna země se situací nedokázala vyrovnat dobře. Pro Slovinskou SDS to znamenalo velký pokles oproti před covidovým preferencím, a nakonec návrat do opozice. Jiný scénář se, ale udál v Maďarsku. Maďarsko mělo s pandemií covidu-19 velké problémy a mělo jednu z největších úmrtností na 100 000 obyvatel v Evropské Unii. Přesto měla vládnoucí populistická strana Fidesz v Maďarsku tak silnou voličskou základnu, že ve volbách vůbec neztratila. Naopak udělaly jeden z nejlepších výsledků v parlamentních volbách za posledních 15 let. U Maďarského příkladu bylo zřejmé, že populistické straně Fidesz nemá kdo konkurovat, a že pro Maďarské voliče je téma migrace o mnoho důležitější než kterákoliv jiná. Zároveň se ukázalo, že v Maďarském režimu, který má určité prvky autokratičnosti, je velmi těžké se prosadit jako opoziční strana.

Jak jsem již zmiňoval, tak vládní Fidesz se dokázala udržet jako vládnoucí strana, a dokonce měla po covidu-19 jedny z nejlepších volebních výsledků v poslední době. Naopak pro stranu SDS byla pandemie covidu-19 velmi kruté období. Prakticky po ihned po přechodu z opozice do vlády musel pandemií řešit a na Slovinsku měli osmou nejvyšší úmrtnost v přepočtu na 100 000 v Evropské Unii. SDS navíc musela řešit velmi pravidelné protesty proti svému předsedovi, kde mu byla vyčítána nejen nezvládnutá pandemie, ale i pokusy o zavádění autoritářských prvků v zemi. Výsledkem bylo, že z odhadovaných 29 % hlasů před pandemií covidu-19 dostala ve volbách po pandemii pouze 23 % hlasů a strana se opět musela smířit s bytím v opozici. Skvěle se naopak dokázala prosadit portugalská

populistická strana Chega. Strana, která vznikla těsně před volbami v roce 2019, ve kterých získala pouze jeden mandát. Během pandemie se dokázala svými kontroverzními prohlášeními a kritikou establishmentu natolik zviditelnit, že při volbách v roce 2022 byla již třetí nejsilnější stranou s dvanácti mandáty. Ve Francii, kde populistické strany mají na rozdíl od Portugalska dlouhou tradici se během pandemie covidu-19 extrémně dařilo. Le Pen se povedl úspěšně rebrand její strany a najednou v očích veřejnosti už nebyla viděna pouze jako radikálně pravicová až téměř rasistická strana, ale jako solidní pravicová alternativa. Problémy, kterými byli zvyšující se životní náklady se navíc covidovou krizí jenom prohloubily. Výsledkem bylo, že nová strana Le Pen (RN) získala 19% hlasů oproti 13% původně, ale hlavně o 81 křesel víc.

Obecně se dá říct, že pro populistické strany bylo období pandemie covidu-19 úspěšné. Strany se dokázaly adaptovat na nová témata, a navíc jim covid-19 přispěl s dalším tématem pro kritiku tradičního establishmentu. V západoevropském makroregionu si obě populistické strany výrazně polepšily a připravily si velmi silné pozice do příštích voleb. Ve středoevropském makroregionu si Fidesz opět polepšila, a to i přesto, že se ostatní strany sloučili do jednotné opozice. Na Slovinsku se SDS musela potýkat jako vládnoucí strana s problémy způsobené pandemií od počátku vládnutí, což se podepsalo i na jejich volebním výsledku, kde lehce oslabila. Populistické strany v mnou zkoumaných zemích se dokázaly na nová témata způsobené pandemií covidu-19 rychle adaptovat a až na SDS výrazně posílit.

Summary

According to the division into two macro-regions, i.e. Western and Central Europe, it is clear that in Central Europe populist parties have a greater tradition in the leadership of the country, while populist parties in Western Europe have tended to be in opposition or have emerged in recent years. From the results of the research, it can be concluded that for the Western countries, the covid-19 pandemic played into the hands of populist parties. The parties were already on the rise here, mainly due to the migration crisis, but the pandemic has given them a new platform to criticise the traditional establishment. In addition, the crisis caused by covid-19 also triggered a minor economic and social crisis, which benefited the opposition parties, which is also the case for the populist parties we studied in France and Portugal.

In Slovenia and Hungary, populist parties were in power at the time of the outbreak of the pandemic of Covid-19. Neither country was able to cope well with the situation. For Slovenia's SDS, this meant a big drop from pre-Covid preferences, and eventually a return to the opposition. But a different scenario happened in Hungary. Hungary grossly mishandled the covid-19 pandemic and had some of the worst results in the world. Yet the ruling populist party, Fidesz, had such a strong electoral base in Hungary that it did not lose the elections at all. On the contrary, they made one of the best results in parliamentary elections in the last 15 years. With the Hungarian example, it was clear that the populist Fidesz party has no one to compete with, and that the issue of migration is much more important to Hungarian voters than any other. At the same time, it has become clear that it is very difficult for the Hungarian regime, which has certain elements of autocracy, to establish itself as an opposition party.

As I mentioned before, the ruling Fidesz managed to hold on as the ruling party and even had one of the best election results in recent times after covid-19. In contrast, the covid-19 pandemic was a very harsh period for the SDS. They had to deal with the pandemic almost immediately after moving from opposition to government, and they had one of the worst records in Slovenia in dealing with the pandemic. In addition, SDS had to deal with very regular protests against its president, where he was blamed not only for the mishandling of the pandemic, but also for trying and introducing authoritarian elements in the country. As a result, from an estimated 29 % before the covid-19 pandemic, the party received only

23% of the vote in the post-pandemic elections and once again had to resign itself to being in opposition. Portugal's populist Chega party did well. A party that was formed just before the 2019 elections, in which it won only one seat. During the pandemic, it managed to make itself so visible with its controversial statements and criticism of the establishment that it was already the third strongest party with twelve seats at the 2022 elections. In France, where populist parties have a long tradition, unlike in Portugal, they did extremely well during the covid-19 pandemic. Le Pen successfully rebranded her party and suddenly was no longer seen in the eyes of the public not just as a radical right-wing, almost racist party, but as a solid right-wing alternative. Moreover, the problems that were the rising cost of living were only exacerbated by the covid crisis. As a result, new Le Pen's party won 19 % of the votes compared to 13 % originally, but mainly 81 more seats.

Generally speaking, the period of the covid-19 pandemic was successful for populist parties. The parties have been able to adapt to new issues, and moreover, covid-19 has provided them with another theme for criticizing the traditional establishment. In the Western European macro-region, both populist parties improved significantly and set themselves up for very strong positions for the next elections. In the Central European macro-region, Fidesz has improved again, even though the parties have merged into a United opposition. In Slovenia, the SDS had to deal with the problems caused by the pandemic as the ruling party from the beginning of their rule, which had an impact on their electoral result, where they weakened slightly. The populist parties in the countries I studied were able to adapt quickly to the new issues caused by the covid-19 pandemic and, except for SDS, to strengthen significantly.

Použitá literatura

- Abts, K., & Laermans, R. (2018). Populism: Definitions, Questions, Problems, and Theories. *Populism, Populists, and the Crisis of Political Parties: A Comparison of Italy, Austria, and Germany, 1995-2015*.
- Béland, D. (2017). [Review of the book *What is Populism?*, by J.-W. Müller]. *Canadian Journal of Political Science*, 50(2), 633-634. <https://doi.org/10.1017/S0008423917000324>
- Bergem, I. M., & Bergem, R. M. (2019). The political theology of populism and the case of the Front National. *Philosophy & Social Criticism*, 45(2), 186-211.
- Canovan, M. (1981). *Populism*. Harcourt Brace Jovanovich
- Canovan, M. (2002). Taking politics to the people: Populism as the ideology of democracy. In *Democracies and the populist challenge*. London: Palgrave Macmillan UK.
- Carvalho, J. (2023). Understanding the emergence of extreme right parties in Portugal in the late 2010s. *Parliamentary Affairs*, 76(4), 879-899.
- Deiwiks, C. (2009). Populism. *Living Reviews in Democracy*, 1.
- Engesser, S., Ernst, N., Esser, F., & Büchel, F. (2017). Populism and social media: How politicians spread a fragmented ideology. *Information, communication & society*, 20(8), 1109-1126.
- Fieschi, C., & Heywood, P. (2004). Trust, cynicism and populist anti-politics. *Journal of political ideologies*, 9(3), 289-309.
- Fukuyama, F. (2017). *What is populism?*. Tempus Corporate.
- Gagnon, J. P., Beausoleil, E., Son, K. M., Arguelles, C., Chalaye, P., & Johnston, C. N. (2018). What is populism? Who is the populist?: A state of the field review (2008-2018). *Democratic Theory*, 5(2), vi-xxvi.
- Gerring, J. (1999). What makes a concept good? A criterial framework for understanding concept formation in the social sciences. *Polity*, 31(3), 357-393. <https://doi.org/10.2307/3235246>
- Guerrero-Solé, F., Suárez-Gonzalo, S., Rovira, C., & Codina, L. (2020). Social media, context collapse and the future of data-driven populism. *Profesional De La información Information Professional*, 29(5). <https://doi.org/10.3145/epi.2020.sep.06>
- Hargitai, T. (2020). How Eurosceptic is Fidesz actually?. *Politics in Central Europe*, 16(1), 189-209.
- Havlík, V., & Pinková, A. (2012). Populisté, protestní strany, outsideri? Několik poznámek ke konceptualizaci populistických politických stran. *REXTER: Politicko-Sociologický Casopis*, 10(2).
- Havlík, V., & Pinková, A. (2015). *Populist Political Parties in East-Central Europe* (Vol. 49). Masarykova

univerzita.

Holcombe, R. G. (2021). Populism. *The Independent Review*, 26(1), 27-37.

Hua, J., & Shaw, R. (2020). Corona virus (Covid-19)“infodemic” and emerging issues through a data lens: The case of china. *International journal of environmental research and public health*, 17(7), 2309.

Chládková, B. L. (2014). *The far right in Slovenia* (Doctoral dissertation, Master's thesis, Faculty of Social Studies, Masaryk University, Brno. Retrieved March 9, 2019, from https://is.muni.cz/th/pifof/Slovenia_far_right.pdf).

INDEX.hu. Obrán mást akar Lázár helyett, és megvédte a Soros-listát [online]. 20.4.2018 [cit. 2024-21-04]. Dostupné z: https://index.hu/belfold/2018/04/20/orban_viktor_interju_aprilis_20_kozradio/

Ivaldi, G. (2018). Populism in France. In *Populism around the world: A comparative perspective* (pp. 27-47). Cham: Springer International Publishing.

Jacobs, K., Akkerman, A., & Zaslove, A. (2018). The voice of populist people? Referendum preferences, practices and populist attitudes. *Acta Politica*, 53(4), 517-541.

Jones, P. K. (2021). Demagogic populism and media system: A preliminary articulation. *European Journal of Communication*, 36(6), 593-609.

Kioupkiolis, A. (2016). Podemos: the ambiguous promises of left-wing populism in contemporary Spain. *Journal of Political Ideologies*, 21(2), 99-120.

Körösényi, A. (2016). *The decay of communist rule in Hungary* (pp. 1-12). Bloomsbury Publishing.

Kubát, M., Mejstřík, M., & Kocian, J. (2017). *Populismus v časech krize*. Charles University in Prague, Karolinum Press.

Kyriazi, A. (2016). Ultrnationalist discourses of exclusion: A comparison between the Hungarian Jobbik and the Greek Golden Dawn. *Journal of ethnic and migration studies*, 42(15), 2528-2547.

Laclau, E. (2005). Populism: What's in a Name. *Populism and the Mirror of Democracy*, 103-114.

Lindquist, T. (2019). Discursive Identity Construction in Populism: A Case Study on Fidesz and PiS.

Marchi, R. (2013). The extreme right in the 21st-century Portugal: the Partido Nacional Renovador. *Right-wing extremism in Europe: Country analyses, counter-strategies and labor-market oriented exit strategies*, 133-155.

Mendes, M. S. (2021). 'Enough' of European Society and Politics, 26(3), 329-353. What? An Analysis of

Chega's Populist Radical Right Agenda. *South*

Mudde, C. (2004). The populist zeitgeist. *Government and opposition*, 39(4), 541-563.

Mudde, C., & Kaltwasser, C. R. (2013). *Populism*. Oxford University Press.

Mudde, C., & Kaltwasser, C. R. (2017). *Populism: A very short introduction*. Oxford University Press.

Müller, J.-W. (2016). *What is populism?* University of Pennsylvania Press.

Opiłowska, E. (2021). The Covid-19 crisis: the end of a borderless Europe?. *European Societies*, 23(sup1), S589-S600.

Pelinka, A. (2013). Right-wing populism: Concept and typology. *Right-wing populism in Europe: Politics and discourse*.

Pimenta, D., Gonçalves, E., & Zúquete, J. P. (2022). The irregular populist: André Ventura: the lider of Chega. *Team populism-Leader profile Series*.

Rahmadan, Y. (2021). The Discourse of Populist Party: Slovenian Democratic Party (SDS) through the Anti-immigrant Rhetoric. *TRANSBORDERS: International Relations Journal*, 4(2), 57-69.

Ružić Gorenjec, N., Kejžar, N., Manevski, D., Pohar Perme, M., Vratinar, B., & Blagus, R. (2021). COVID-19 in Slovenia, from a success story to disaster: what lessons can be learned?. *Life*, 11(10), 1045.

Sandström, E. (2023). Janez Janša vs. the World–Blame Avoidance, Populism and Conspiracy Theories. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 97(1), 211-234.

Schedler, A. (1996). Anti-Political-Establishment Parties. *Party Politics*, 2(3), 291-312. <https://doi.org/10.1177/1354068896002003001>

Stanley, B. (2008). The thin ideology of populism. *Journal of political ideologies*, 13(1), 95-110.

Urbiniati, N. (2014). *Democracy disfigured: opinion, truth, and the people*. Harvard University Press.

Vodopivec, P. (2015). The Conflicting Politics of History and Memory in Slovenia since 1990. *Slovene Studies: Journal of the Society of Slovene Studies*, 45-66.

Waterbury, M. A. (2020). Populist nationalism and the challenges of divided nationhood: The politics of migration, mobility, and demography in post-2010 Hungary. *East European Politics and Societies*, 34(4), 962-983.

Wirth, W., Esser, F., Wettstein, M., Engesser, S., Wirz, D., Schulz, A., ... & Schemer, C. (2016). The appeal

of populist ideas, strategies and styles: A theoretical model and research design for analyzing populist political communication. *National Centre of Competence in Research (NCCR): Challenges to Democracy in the 21st Century*, 1-60.

Elektronické zdroje

ABREU, Mariana. La hantise de l'austérité et le spectre de salazar : le portugal à l'ère post-covid. LVSL.fr [online]. 17. 7. 2020 [cit. 2024-07-04]. Dostupné z: <https://lvsl.fr/la-hantise-de-lausterite-et-le-spectre-de-salazar-le-portugal-a-lere-post-covid/>

ALJAZEERA.COM Portuguese president calls snap general election for January 30 [online]. 4. 11. 2022 [cit. 2024-06-04]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2021/11/4/portugal-president-calls-snap-general-election-for-january-30>

ALLEN, Josh. The rise of Chega and its impact on the Portuguese party system [online]. 17.3.2022 [cit. 2024-08-04]. Dostupné z: <https://more.bham.ac.uk/populism-in-action/2022/03/17/the-rise-of-chega-and-its-impact-on-the-portuguese-party-system/>

APNEWS.COM. Ex-comedian proposed as Slovenia prime minister-designate [online]. 8. 8. 2018 [cit. 2024-20-04]. Dostupné z: <https://apnews.com/general-news-d450c2e05b9448ca969c5d2f3ddf7333>

BALKANINSIGHT.com Hungary's orban eyes opportunity, risk in rising far-right party [online]. 22. 4. 2022 [cit. 2024-29-04]. Dostupné z: <https://balkaninsight.com/2022/04/22/hungarys-orban-eyes-opportunity-risk-in-rising-far-right-party/>

BÁNKUTI, Miklós. RÉTI, Zoltán. Legal but not fair: Viktor Orbán's new supermajority VERFASSUNGSBLOG.de [online]. 14.4. 2014 [cit. 2024-21-04]. Dostupné z: <https://verfassungsblog.de/legal-but-not-fair-viktor-orbans-new-supermajority/>

BAYER, Lili. Inside the Hungarian campaign to beat Viktor Orbán POLITICO.eu [online]. 26.7. 2020 [cit. 2024-25-04]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/inside-the-hungarian-opposition-uphill-battle-to-beat-viktor-orban-fidesz-party/>

BORGES, Liliana. Catarina Martins lamenta fim da "geringonça" PUBLICO.pt [online]. 11. 10. 2019 [cit. 2024-06-04]. Dostupné z: <https://www.publico.pt/2019/10/11/politica/noticia/bloco-esquerda-lamenta-fim-geringonca-1889720>

BRENT, Thomas. What is Le Pen's 'French nationals first' policy and is it legal?. [online]. 13. 4. 2022 [cit. 2024-28-04]. Dostupné z: <https://www.connexionfrance.com/news/what-is-le-pens-french-nationals-first-policy-and-is-it-legal/198985>

BREZAR, Aleksandar. Will Janez Janša take Slovenia down the same populist road as Hungary?. Euronews.com [online]. 28.10. 2020 [cit. 2024-21-04]. Dostupné z: <https://www.euronews.com/my-europe/2020/10/28/will-janez-jansa-take-slovenia-down-the-same-populist-road-as-hungary>

COMTE, Antoine. Adoucir son image sans perdre en route les électeurs du RN, le délicat jeu d'équilibre de Marine Le Pen pour contrer Eric Zemmour. Francetvinfo.fr [online]. 24.2.2022 [cit. 2024-06-04] Dostupné z: https://www.francetvinfo.fr/elections/presidentielle/adoucir-son-image-sans-perdre-en-route-les-electeurs-du-rn-le-delicat-jeu-d-equilibre-de-marine-le-pen-pour-contrer-eric-zemmour_4973835.html

DUNAI, Marton. Hungarian opposition unites to challenge PM Orbán in 2022. REUTERS.com [online]. 14.8. 2020 [cit. 2024-25-04]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/world/hungarian-opposition-unites-to-challenge-pm-orban-in-2022-idUSKCN25A0ZN/>

DVK-RS.SI. volitve v dz 2022 [online]. Nedatováno [cit. 2024-20-04]. Dostupné z: <https://www.dvk->

rs.si/volitve-in-referendumi/drzavni-zbor-rs/volitve-drzavnega-zbora-rs/volitve-v-dz-2022/

EURACTIV.com Slovenia PM backs Hungary, Poland in EU rule of law row [online]. 18.11. 2020 [cit. 2024-21-04]. Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/fiscal-policy/news/slovenia-pm-backs-hungary-poland-in-eu-rule-of-law-row/>

EUROPEELECTS.EU. [online], Nedatováno. [cit. 2024-05-04]. Dostupné z: <https://europeelects.eu/>

EXPRESSO.PT. André Ventura também defendeu “a redução drástica da presença islâmica” na UE. [online]. 17. 7. 2020 [cit. 2024-07-04]. Dostupné z: <https://expresso.pt/revista-de-imprensa/2017-07-21-Andre-Ventura-tambem-defendeu-a-reducao-drastica-da-presenca-islamica-na-UE>

FERNANDES, Ricardo. The rise of Portugal’s far right is a wake up call JACOBIN.com [online]. 2. 3. 2022 [cit. 2024-07-04]. Dostupné z: <https://jacobin.com/2022/02/portugal-election-chega-far-right-andre-ventura>

FRANCETVINFO.fr Législatives 2017: l’ abstention atteint un niveau record [online]. 12. 6. 2017 [cit. 2024-27-04]. Dostupné z: https://www.francetvinfo.fr/elections/legislatives/legislatives-2017-l-abstention-atteint-un-niveau-record_2233385.html

GEHRKE, Laurenz. Slovenian PM resigns and calls for snap election. POLITICO.eu [online]. 27. 1. 2020 [cit. 2024-20-04]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/marjan-sarec-slovenia-prime-minister-resigns/>

GILLETT Francesca. Emmanuel Macron’s La République en Marche: All you need to know about the french President’s groundbreaking new party ahead of the elections STANDARD.co.uk [online]. 12. 6. 2017 [cit. 2024-27-04]. Dostupné z: <https://www.standard.co.uk/news/world/emmanuel-macrons-la-republique-en-marche-all-you-need-to-know-about-the-french-presidents-groundbreaking-new-party-ahead-of-the-elections-a3563256.html>

GUILLOU, Clément. MESTRE, Abel. 50 years on the French far right: How the Front National became the Rassemblement National LEMONDE.fr [online]. 9. 10. 2022 [cit. 2024-28-04]. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/en/politics/article/2022/10/09/50-years-on-the-french-far-right-how-the-front-national-became-the-rassemblement-national_5999699_5.html

HALIKIOPOULOU, Daphne. Far-right populism and anti-vax movements in southern Europe: a comparison of Spain, Greece, Portugal and Cyprus 89INITIATIVE.com [online]. nedatováno [cit. 2024-07-04].

HRW.ORG. Hungary: Ruling Party’s Lock On Power Threatens EU. [online]. 5.4.2022 [cit. 2024-21-04]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/news/2022/04/05/hungary-ruling-partys-lock-power-threatens-eu>

HRW.ORG. Trapped in a Web The Exploitation of Personal Data in Hungary’s 2022 Elections. [online]. 1. 12. 2022 [cit. 2024-25-04]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/report/2022/12/01/trapped-web/exploitation-personal-data-hungarys-2022-elections>

CHIAPPA, Claudia. Chega: 5 things to know about Portugal’s surging far-right party. Politco.eu [online]. 12. 3. 2024 [cit. 2024-07-04]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/5-things-portugal-surging-far-right-party-chega-ventura/>

INDEPENDENT.CO.UK Thousands rally against Slovenian PM ahead of EU presidency. [online]. 28.5. 2021 [cit. 2024-21-04]. Dostupné z <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/thousands-rally-against-slovenian-pm-ahead-of-eu-presidency-janez-jansa-ljubljana-viktor-orbn-donald-trump-sta-b1856121.html>

JOHNS HOPKINS UNIVERSITY. Mortality in the most affected countries [online]. Nedatováno [cit. 2024-

25-04]. Dostupné z: <https://coronavirus.jhu.edu/data/mortality>

JOHNS HOPKINS UNIVERSITY. [online]. Nedatováno [cit. 2024-20-04]. Dostupné z: <https://coronavirus.jhu.edu/region/slovenia>

KOLESIDIS, Yannis. How PM Janša exploited the pandemic in his war on Slovenian media (Delo). Ipi.media [online]. 31.1. 2022 [cit. 2024-20-04]. Dostupné z: <https://ipi.media/how-pm-jansa-exploited-the-pandemic-in-his-war-on-slovenian-media/>

KOTOWICZ, Ana. Covid-19: Portugal com mais 15.333 casos e 274 mortes nas últimas 24 horas - como aconteceu. Observador.pt [online]. 23. 1. 2021 [cit. 2024-07-04]. Dostupné z: <https://observador.pt/liveblogs/eua-registam-mais-de-4-mil-mortos/#liveblog-entry-514263>

KREKÓ, Peter. ENYEDI, Zsolt Explaining Eastern Europe: Orbán's Laboratory of Illiberalism. Journalofdemocracy.org [online]. 24.4. 2022 [cit. 2024-21-04]. Dostupné z: <https://www.journalofdemocracy.org/articles/explaining-eastern-europe-orbans-laboratory-of-illiberalism/>

LOURENÇO, Paulo. André Ventura: "A partir de agora, vai haver a oposição que faltou ao PS" Jn.pt [online]. 31.1.2022 [cit. 2024-07-04]. Dostupné z: <https://www.jn.pt/nacional/andre-ventura-a-partir-de-agora-vai-haver-a-oposicao-que-faltou-ao-ps-14543629.html/>

LOVROVIC, Denis. O que é a situação de contingência, a aplicar a todo o país a partir de 15 de setembro. JN.pt [online]. 27. 8. 2020 [cit. 2024-06-04]. Dostupné z: <https://www.jn.pt/nacional/o-que-e-o-estado-de-contingencia-a-aplicar-a-todo-o-pais-a-partir-de-15-de-setembro-12558218.html/>

MARKEŠ, Janez. Levo od desnega in desno od levega. Delo.si [online]. 5. 6. 2018 [cit. 2024-20-04]. Dostupné z: <https://apnews.com/general-news-d450c2e05b9448ca969c5d2f3ddf7333>

MCNICOLL, Tracy. In vaccine-sceptic France, candidates walk tightrope on Covid measures. FRANCE24.com [online]. 16. 2. 2022 [cit. 2024-28-04]. Dostupné z: <https://www.france24.com/en/europe/20220216-in-vaccine-sceptic-france-candidates-walk-a-tightrope-on-covid-measures>

MINISZTERELNOK.HU. Prime Minister Viktor Orbán's speech at the annual general meeting of the Association of Cities with County Rights. [online]. 8.2.2018 [cit. 2024-04-04] Dostupné z: <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/prime-minister-viktor-orbans-speech-at-the-annual-general-meeting-of-the-association-of-cities-with-county-rights/>

MONTIGNY, Alban. Législatives, La France insoumise fait son entrée à l'Assemblée. LA-CROIX.com [online]. 18. 6. 2017 [cit. 2024-27-04]. Dostupné z: https://www.la-croix.com/France/Politique/France-insoumise-fait-entree-lAssemblee-2017-06-18-1200856108?kwkuniv=P510589556CF1100-ccp510589556cf11b1-M0Nlak9pYTIVMm1HdnRjU3JKelh2VVdaNkJvSjB0aHEwVEVreEdtMEcxY3oxVQ%3D%3D&utm_medium=affiliation&utm_campaign=crx+abo+conversion+ete+juin+2019&kwks2s=ccp510589556cf11b1-M0Nlak9pYTIVMm1HdnRjU3JKelh2VVdaNkJvSjB0aHEwVEVreEdtMEcxY3oxVQ==

MPSV.CZ, Sociální dávky v číslech. [online], Nedatováno. [cit. 2024-05-04]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/socialni-davky-v-cislech>

OBSERVADOR.PT Covid-19. Chega formaliza proposta para comissão de inquérito sobre a gestão da pandemia. [online]. 2. 11. 2022 [cit. 2024-06-04]. Dostupné z: <https://partidochega.pt/index.php/2022/11/02/chega-formaliza-proposta-para-inquerito-sobre-gestao-da-pandemia/>

OLLIVIER, Enora. GOAR, Matthieu. Le PS et Les Républicains contraints au régime sec, LEMONDE.fr [online]. 14.6.2017 [cit. 2024-09-04]. Dostupné z: <https://www.lemonde.fr/elections-legislatives->

2017/article/2017/06/14/le-ps-et-les-republicains-contraints-au-regime-sec_5144014_5076653.html

PALMA, Nuno. André Ventura: a criação de celebridade mediática MEDIALAB.iscte-iul.pt [online]. 28.1.2021 [cit. 2024-08-04]. Dostupné z: <https://medialab.iscte-iul.pt/andre-ventura-a-criacao-da-celebridade-mediatica/>

PERRIER, Tristan. Macron's 2017-2022 economic policies: predominantly supply-side, before covid shifted the priority to fiscal support [online]. 5. 4. 2022 [cit. 2024-27-04]. Dostupné z: <https://research-center.amundi.com/article/macron-s-2017-2022-economic-policies-predominantly-supply-side-covid-shifted-priority-fiscal-support>

POUSSELGUE, Grégoire. Covid: les critiques des oppositions redoublent après l'annonce du nouveau confinement LESECHOS.fr [online]. 19. 3. 2021 [cit. 2024-28-04]. Dostupné z: <https://www.lesechos.fr/politique-societe/emmanuel-macron-president/covid-les-critiques-des-oppositions-redoublent-apres-lannonce-du-nouveau-confinement-1299878>

PUBLICO.PT Castração química para pedófilos proposta por Chega é inconstitucional. [online]. 29. 1. 2020 [cit. 2024-06-04]. Dostupné z: <https://www.publico.pt/2020/01/29/politica/noticia/castracao-quimica-pedofilos-proposta-chega-inconstitucional-1902100>

RTVSLO.si. Pahor: Prav in pošteno je, da zmagovalec prvi poskusi sestaviti vlado [online]. 4. 6. 2018 [cit. 2024-25-04]. Dostupné z: <https://www.rtv slo.si/slovenija/grem-volit/pahor-prav-in-posteno-je-da-zmagovalec-prvi-poskusi-sestaviti-vlado/456965>

RTVSLO.SI. Svarila, da je protikoronska aplikacija čezmeren poseg v človekove pravice. [online]. 6.7. 2020 [cit. 2024-20-04]. Dostupné z: <https://www.rtv slo.si/slovenija/svarila-da-je-protikoronska-aplikacija-cezmeren-poseg-v-clovekove-pravice/529475>

SEZNAMZPRÁVY.CZ. Slovinský „Orbán“ poražen. Volby vyhrál politický nováček. [online]. 24.4. 2022 [cit. 2024-21-04]. Dostupné z <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-slovinsky-orban-porazen-volby-vyhral-politicky-novacek-199556>

THAN, Krisztina. Hungary's anti-Soros posters recall „Europe's darkest hours“: Soros spokesman. Reuters.com [online]. 11.7.2017 [cit. 2024-06-04] Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/world/hungarys-anti-soros-posters-recall-europes-darkest-hours-soros-spokesman-idUSKBN19W0XZ/>

THAN, Krisztina. SZAKACS, Gergely. Hungary's strongman Viktor Orban wins third term in power REUTERS.com [online]. 9.4. 2018 [cit. 2024-22-04]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-hungary-election/hungarys-strongman-viktor-orban-wins-third-term-in-power-idUSKBN1HE0UC/>

THEGUARDIAN.COM. Slovenian nationalist party set for power after winning election [online]. 4.6.2018 [cit. 2024-12-04]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2018/jun/03/anti-immigration-party-leads-exit-poll-in-slovenian-election>

THELOCAL.FR. Explained: How far-right is France's Marine Le Pen?. [online]. 13. 4. 2022 [cit. 2024-27-04]. Dostupné z: <https://www.thelocal.fr/20220413/immigration-abortion-and-crime-is-frances-marine-le-pen-truly-far-right>

WALKER, Shaun. Hungary passes law that will let Orbán rule by decree. Theguardian.com. [online]. 30.3. 2020 [cit. 2024-25-04]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/30/hungary-jail-for-coronavirus-misinformation-viktor-orban>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Výsledky parlamentních voleb v Portugalsku 2019 (graf)

Příloha č. 2: Průzkum veřejného mínění podpory politických stran v Portugalském parlamentu ke dni 21.4.2020 (graf)

Příloha č. 3: Průzkum veřejného mínění podpory politických stran v Portugalském parlamentu ke dni 19.2.2021 (graf)

Příloha č. 4: Výsledky parlamentních voleb v Portugalsku 2022 (graf)

Příloha č. 5: Výsledky parlamentních voleb ve Francii 2017 (graf)

Příloha č. 6: Výsledky parlamentních voleb ve Francii 2022 (graf)

Příloha č. 7: Výsledky parlamentních voleb na Slovinsku 2018 (graf)

Příloha č. 8: Průzkum veřejného mínění podpory politických stran ve Slovinském parlamentu ke dni 20.4.2020 (graf)

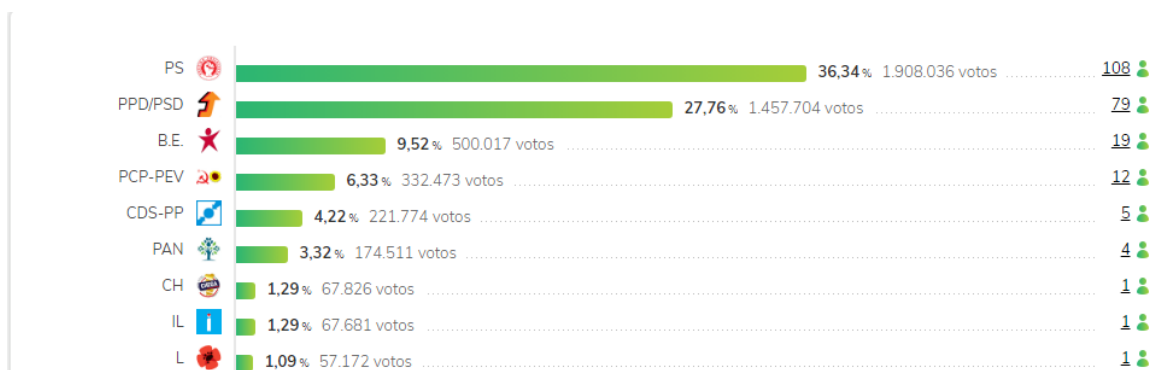
Příloha č. 9: Výsledky parlamentních voleb na Slovinsku 2022 (graf)

Příloha č. 10: Výsledky parlamentních voleb v Maďarsku 2018 (graf)

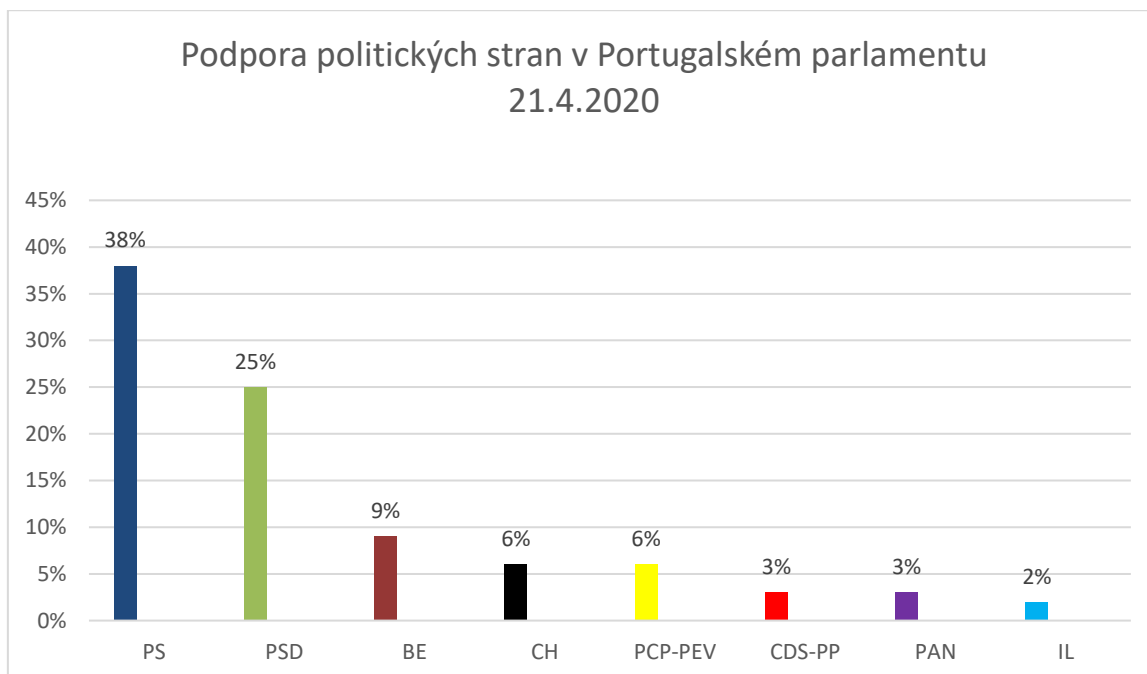
Příloha č. 11: Průzkum veřejného mínění v podpory politických stran v Maďarském parlamentu v říjnu 2020 (graf)

Příloha č. 12: Výsledky parlamentních voleb v Maďarsku 2022 (graf)

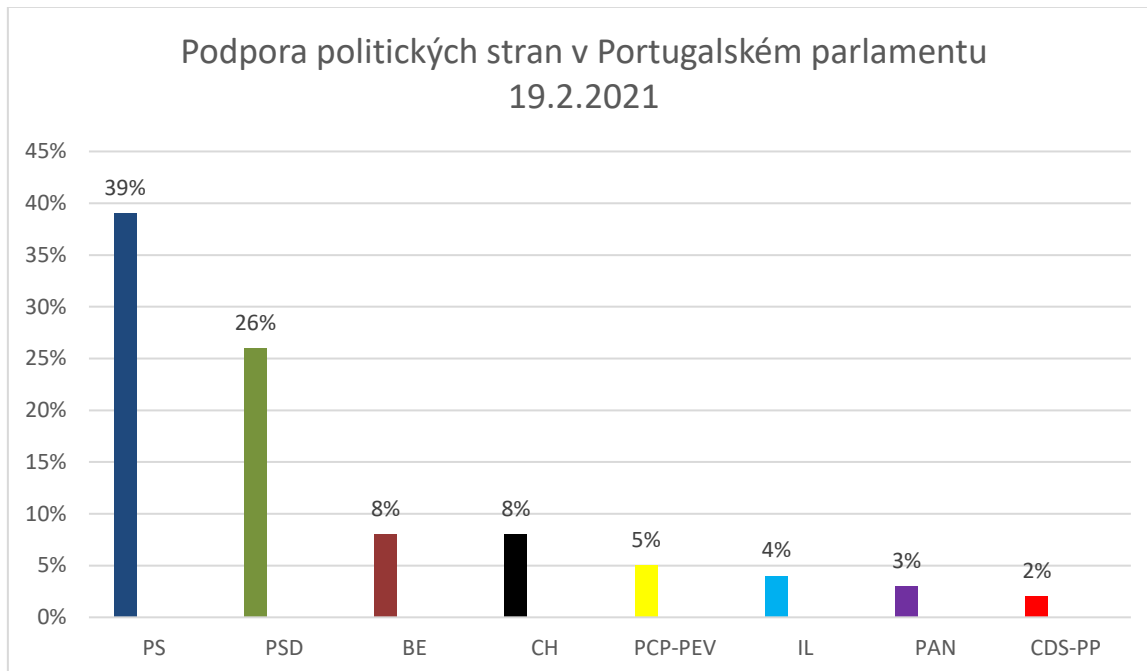
Příloha č. 1: Výsledky parlamentních voleb v Portugalsku 2019 (graf)

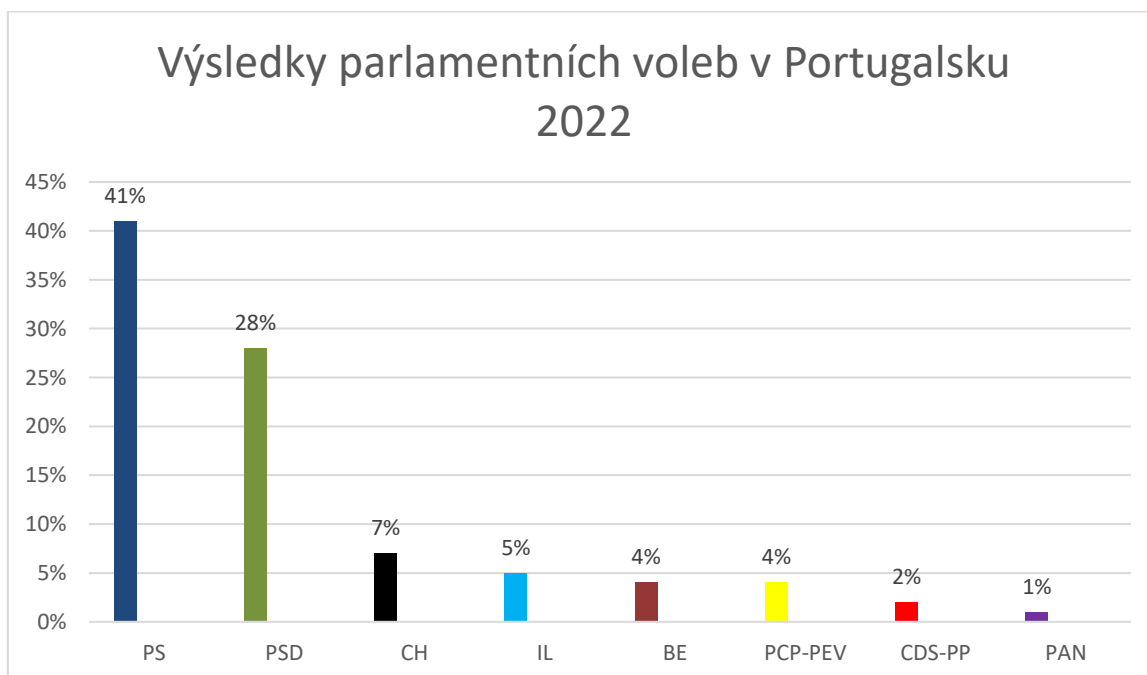
Příloha č. 2: Průzkum veřejného mínění podpory politických stran v Portugalském parlamentu ke dni 21.4.2020 (graf)

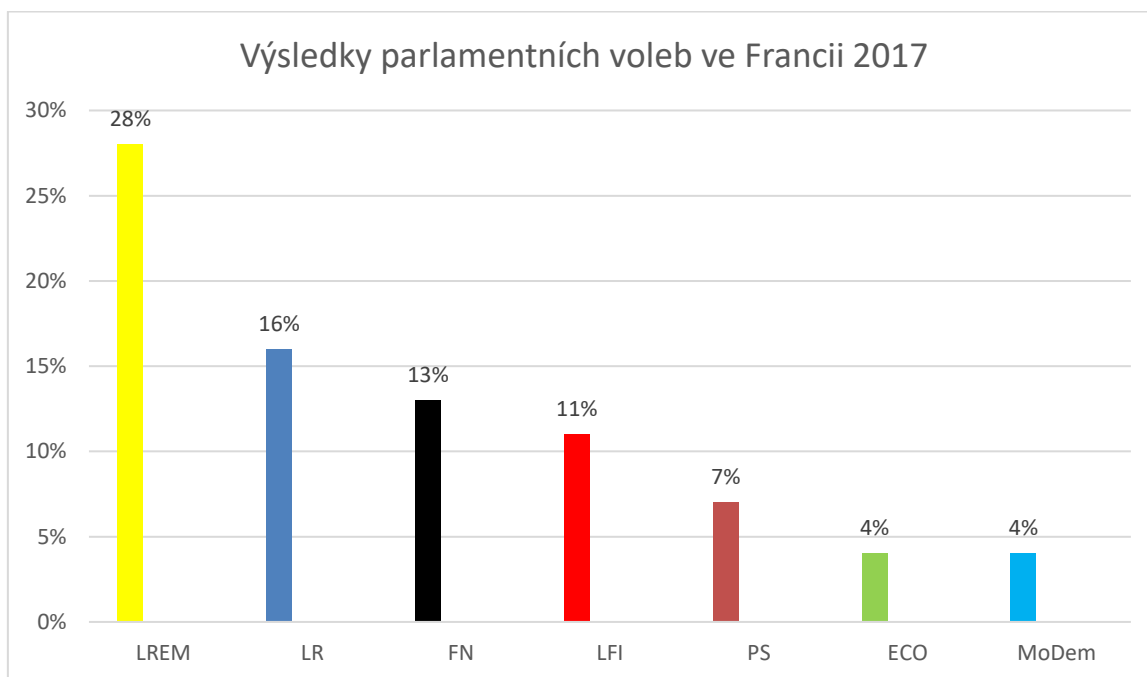
Příloha č. 3: Průzkum veřejného mínění podpory politických stran v Portugalském parlamentu ke dni 19.2.2021 (graf)

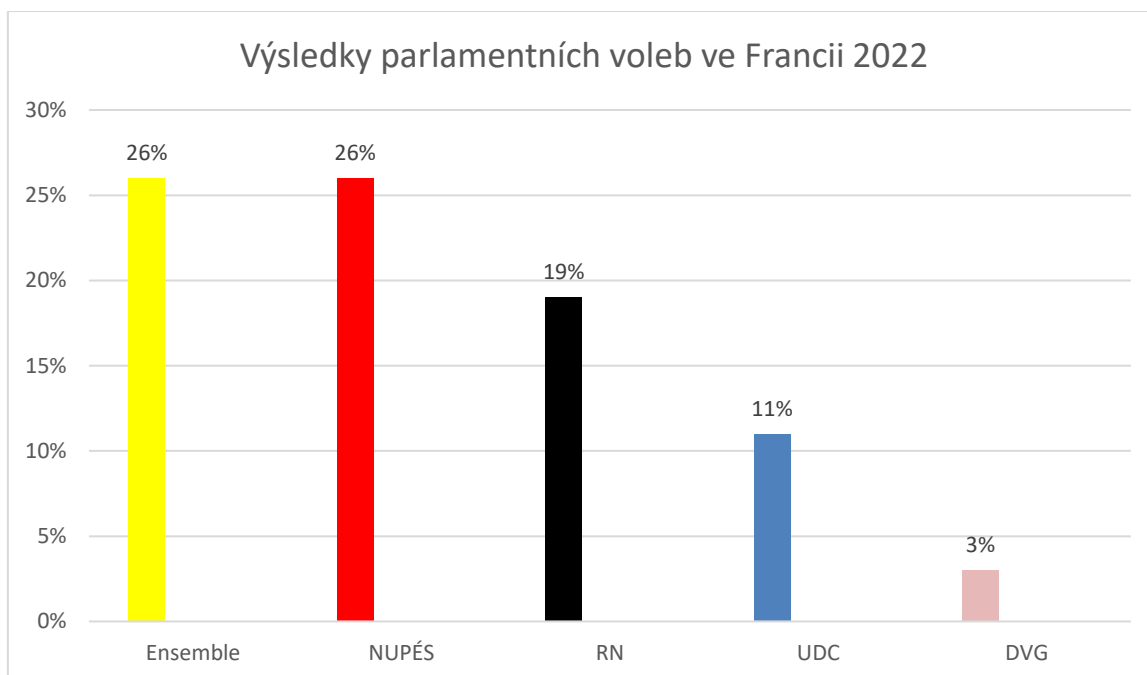
Příloha č. 4: Výsledky parlamentních voleb v Portugalsku 2022 (graf)

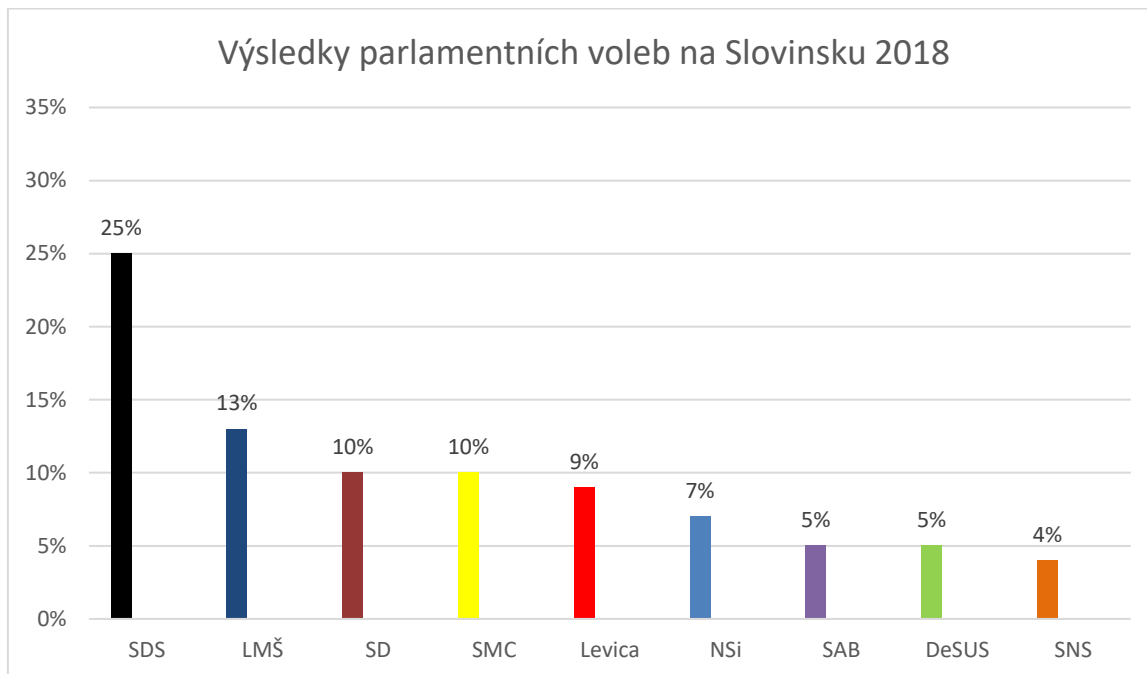
Příloha č. 5: Výsledky parlamentních voleb ve Francii 2017 (graf)

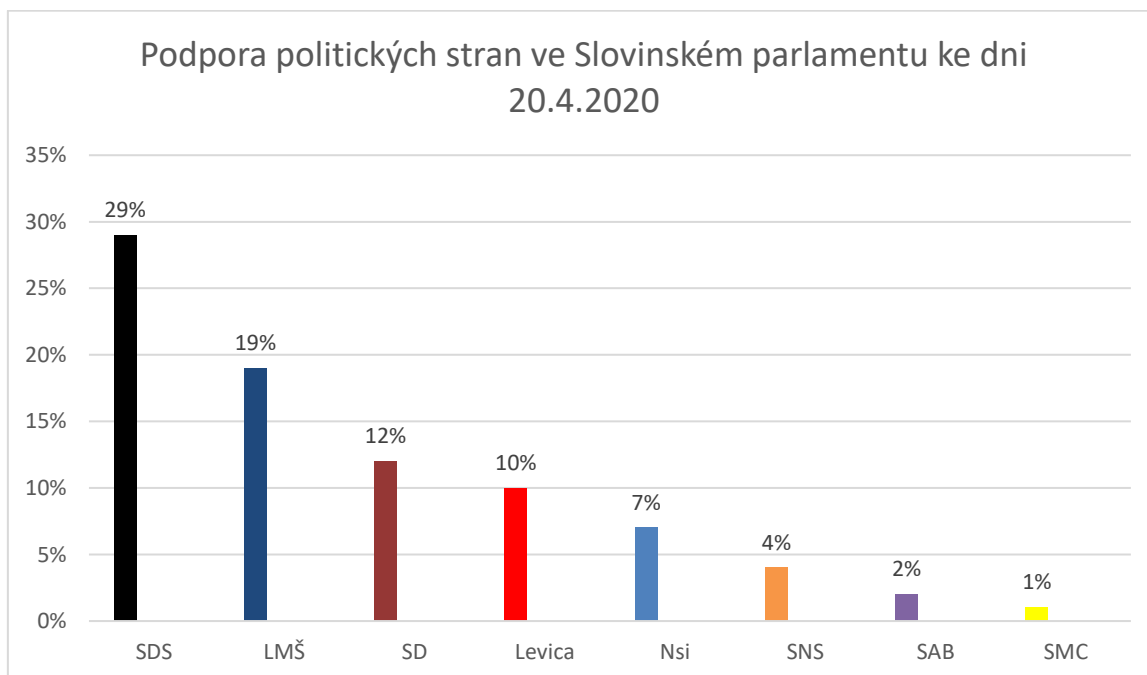
Příloha č. 6: Výsledky parlamentních voleb ve Francii 2022 (graf)

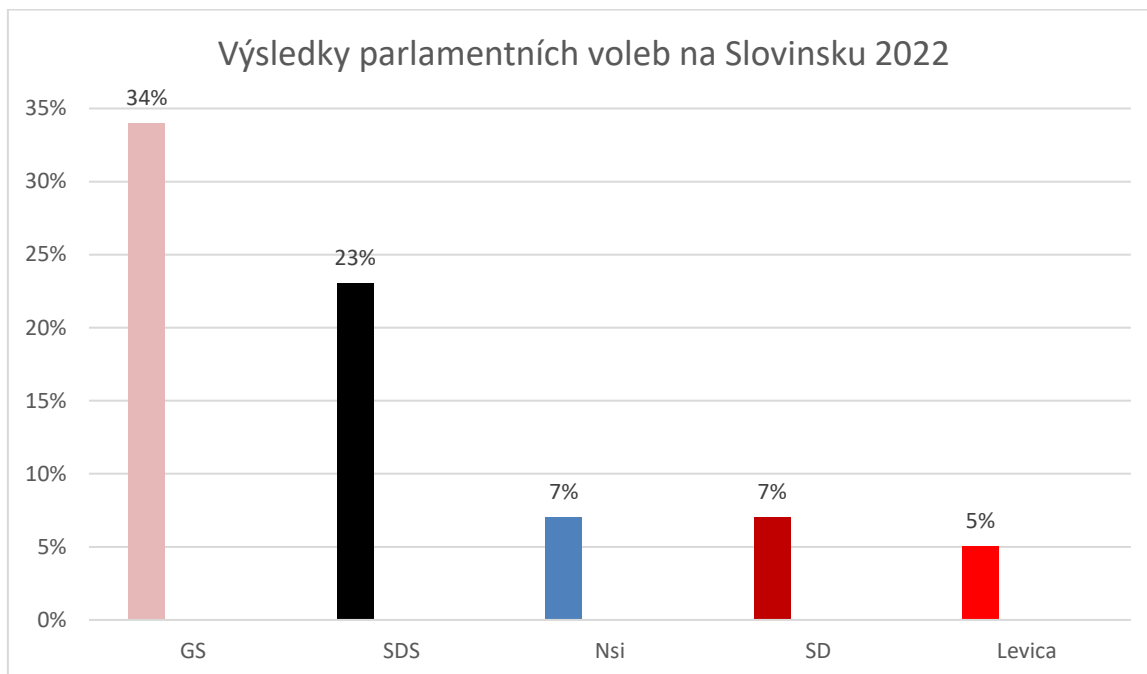
Příloha č. 7: Výsledky parlamentních voleb na Slovinsku 2018 (graf)

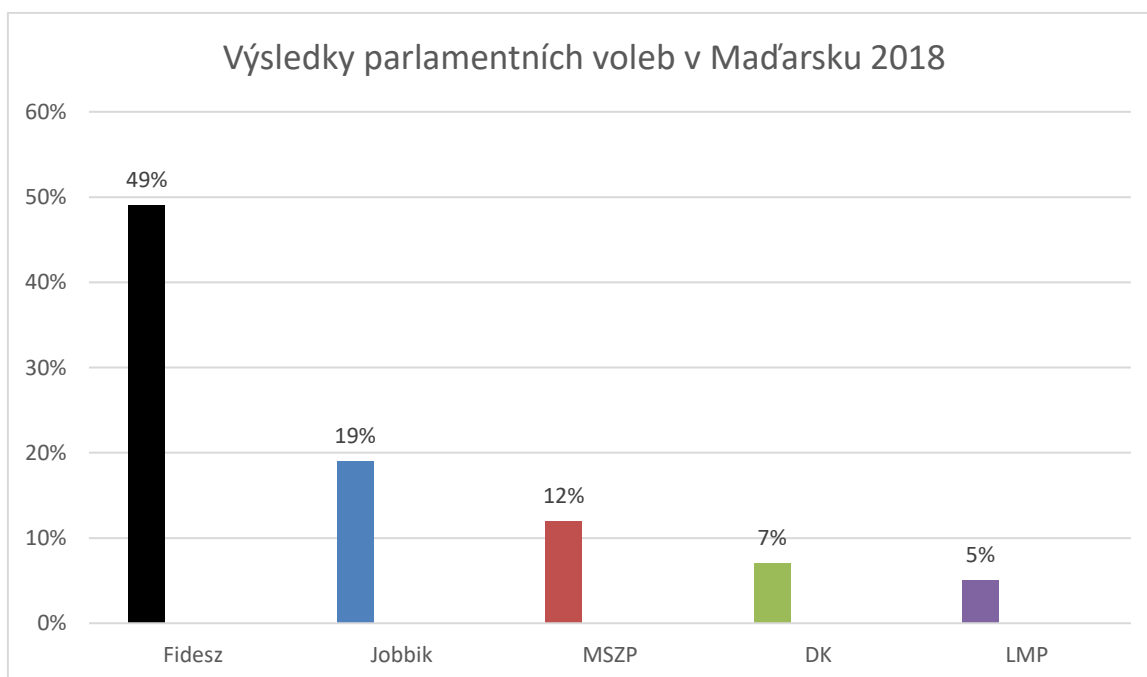
Příloha č. 8: Průzkum veřejného mínění podpory politických stran ve Slovinském parlamentu ke dni 20.4.2020 (graf)

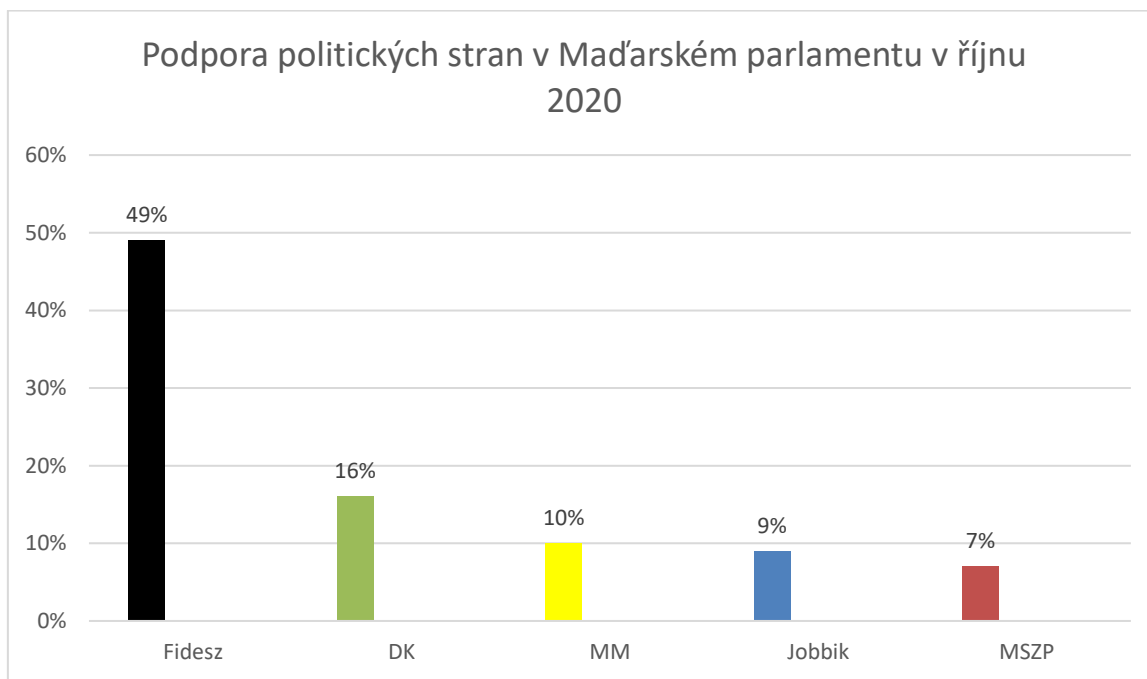
Příloha č. 9: Výsledky parlamentních voleb na Slovinsku 2022 (graf)

Příloha č. 10: Výsledky parlamentních voleb v Maďarsku 2018 (graf)

Příloha č. 11: Průzkum veřejného mínění v podpory politických stran v Maďarském parlamentu v říjnu 2020 (graf)

Příloha č. 12: Výsledky parlamentních voleb v Maďarsku 2022 (graf)

